

P2-2

P52

SHAKESPEARE

~~7755~~

(2)

K London 353083 Heinou

IULIUS CAESAR

TRAGEDIE
IN 5 ACTE

■ ■

Biblioteca Centrala

■ ■ TRADUSĂ DE ■ ■
DIMITRIE N. GHIKA

BIBLIOTECA CENTRALA
A CIURILOR

21 JAN 1967

BUCUREȘ

„MINERVA“, Institut de
Arte Grafice și Editură.
Bulevardul Academiei 3

1908

6906

11-12707

$$820 - 2 = 59.0$$

IULIUS CAESAR

PERSOANELE :

IULIUS CAESAR,
OCTAVIUS CAESAR,
MARCUS ANTONIUS, } Triumviri după moartea lui Iulius
M. AEMILIUS LEPIDUS, } Caesar.

CICERO,
PUBLIUS, } Senatori.
POPILIUS LENA, }

MARCUS BRUTUS, — }
CASSIUS, — } Conspiratori în potruva lui Iulius
CASCA, }
TREBONIUS, }
LIGARIUS, }
DECIUS BRUTUS, }
METELLUS CIMBER, }
CINNA, }

FLAVIUS și MARULLUS, tribuni.

ARTEMIDORUS, un sofist dela Cnidos.

UN PROROC.

CINNA, un poet.

UN ALT POET.

LUCILIUS, }
TITINIUS, } Prieteni a lui Brutus și a lui Cassius.
MESSALA, }
TÂNĂRUL CATO, }
VOLUMNIUS, }

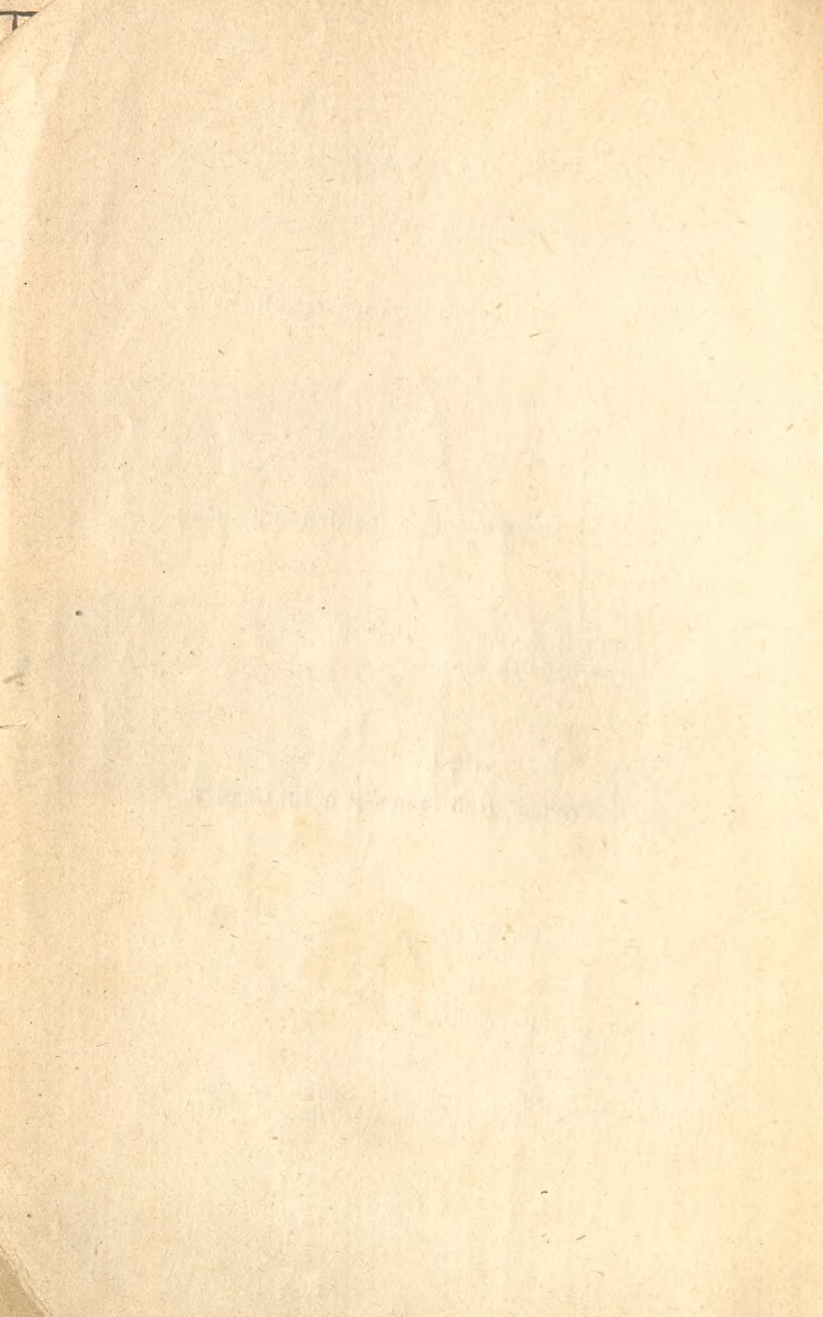
VARRO, }
CLITUS, } Servitori a lui Brutus.
CLAUDIUS, }
STRATO, }
LUCIUS, }
DARDANUS, }

PINDARUS, servitor al lui Cassius,

CALPURNIA, soția lui Caesar.

PORTIA, soția lui Brutus.

Senatori, cetățeni, gardiști, clienți, etc. Scena se petrece în mare parte la Roma ; în urmă lângă Sardes și Philippi.

ACTUL I

SCENA I.

ROMA. O STRADĂ.

(Flavius, Marulus și un număr de cetățeni intră pe scenă).

FLAVIUS. *tribun*

Hai plecați! alergați acasă trântori. Ți e azi o zi de sărbătoare? Nu știți că meseriașilor li e interzis în zile de lucru, a se preumbla fără a purta semnul meserii lor? Spune care e meseria ta?

PRIMUL CETĂȚEAN.

Eh, domnule, sunt un dulgher.

MARULLUS. *tribun*

Unde îți este dar cârpa de piele și colțarul? Ce cauți aci în hainele tale de sărbătoare? — și tu care îți este meseria?

AL DOILEA CETĂȚEAN.

În adevăr, domnule trebui s'o mărturisesc. Față de un lucrător artist sunt numai ceeace ați numi un cârpaciu.

MARULLUS.

Care îți este meseria? răspunde lămurit.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

O meserie domnule pe care, precum sper, o pot mânui fără muștrare de conștiință căci, în adevăr domnule, ea consistă în îndreptarea pasurilor rele.

MARULLUS.

Ce meserie, ticălosule? Ce meserie?

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Eh domnule, vă rog cu multă stăruință a nu perde răbdarea cu mine; dacă însă vi s'ar rupe ceva, dați-vă numai pe mâna mea.

MARULLUS.

Ce înțelegi prin a mă da pe mâna ta, o-brasnicule?

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Eh bine, domnule, ca să vă pot cârpi.

FLAVIUS.

Ești un cârpaciu de încălțăminte, nu e așa?

AL DOILEA CETĂȚEAN.

În adevăr domnule sunt un chirurg pentru încălțăminte vechi. Când ele sunt greu atinse, eu sunt acela care vindecă rănilor. Oamenii cei mai curăței cari au călcat vreodată pe piele de vită, au pășit pe opera mânilor mele.

FLAVIUS.

Pentru ce nu ești în prăvălia ta? De ce porți acești oameni pe drumuri?

AL DOILEA CETĂȚEAN.

În adevăr domnule pentru a uză încălțemintele lor, ca să capăt mai mult de lucru. Lăsând însă gluma la o parte, ni-am făcut din ziua de astăzi o zi de sărbătoare pentru a vedea pe Caesar și a ne înveseli la triumful său.

MARULLUS.

Ce prilej aveți de veselii? Care e cucerirea ce a făcut-o? Unde sunt învinșii duși de dânsul la Roma, pentru a fi legați, ca o podoabă, de carul său? Voi stânci, voi petre, ființe lipsite de verice simțire! O inimi împetrite! bărbați răi ai Romii. Nu ați cunoscut pe Pompeius? Multe și deseori v'ați urcat pe ziduri și pe parmaclâcuri, pe turnuri, pe ferești, ba chiar până deasupra ogiagurilor țind copiii voștri pe brațe și ședeți acolo așteptând în răbdare, pe cât eră ziua de lungă, până ce vedeți pe marele Pompeius trecând pe stradele Romei? și când, în depărtare abia zăreați carul său, îl aclamați cu toții tulburând chiar pe Tibrul în albia sa, când țipetele voastre de veselii să resfrângeau prin înfundăturile malurilor. Și acuma ați pus hainele cele mai bune? și acuma v'ați însemnat o nouă zi de serbare? și acuma aruncați flori pe calea aceluia care vine pășind triumfător peste sângele lui Pompeius? Hai periți de aci, alergați acasă, cădeți în genunchi și rugați-vă la zei să înlătore năpastele ce o ase-

mine nerecunoștință le-ar arunca asupra voastră.

FLAVIUS.

Dar depărtați-vă buni cetățeni și pentru acest păcat adunați toți păcătoșii de felul vostru; duceți-i la malul Tibrului și vărsați acolo lacrimile voastre, până ce ele vor fi ridicat nivelul apelor la zarea malurilor celor mai înalte. (Cetățenii pleacă).

Privești cum inimile lor s'au muiat. Au plecat amuțiți de muștrarea conștiinții. Du-te tu într'acolo spre Capitol; eu voi urma cealaltă cale: Dezvălește imaginile ori unde le vei găsi înpodobite cu semne de onoare.

MARULLUS.

Suntem oare în drept s'o facem? Știi că astăzi e serbarea Lupercalilor.

FLAVIUS.

Fii fără grijă: nu îngădui ca vreo imagină să fie înpodobită cu trofeele lui Caesar. Eu mă duc acuma să gonesc pleba de pe strade. Urmează tot astfel și tu, ori unde o vei găsi adunată. Smulgând aceste pene ce cresc

în aripile lui Caesar, îi vom opri zborul cel ambițios care dealtmintrele l'ar urcă sus pe deasupra oricărei priviri omenești și ne-ar ține pe toți plecați într'o slugărnicie înspăimântătoare. (Pleacă cu toții).

SCENA II.

ROMA. O PIAȚĂ PUBLICĂ.

(Caesar intră pe scenă într'o procesiune solemnă cu muzică; Antonius pregătit pentru alergare; Calpurnia, Porția, Decius, Cicero, Brutus și Casca: Aici sunt urmați de un norod numeros intră care și un proroc.

CAESAR.

Calpurnia!

CASCA.

Tăcere. Caesar vorbește (muzica incetează).

CALPURNIA.

Sunt aci, soțul meu.

CAESAR.

Așază-te de-a dreptul în calea lui Antonius, când el va fugi în alergare. Antonius!

ANTONIUS.

Inalte Caesar?

CAESAR.

Nu uită Antonius în repeziciunea ta, să atingi pe Calpurnia, căci dela strămoși ni s'a transmis credința că femei sterile, atinse în aceste sfinte alergări, scapă de blestem.

ANTONIUS.

Imi voi aminti-o. Când Caesar zice «fă aceasta» e ca și când ar fi făcut.

CAESAR.

Incepeți dar și păziți conștiincios toate orânduielele după obicei (muzică)

PROROCUL.

Caesar!

CAESAR.

Eh! cine mă chiamă?

CASCA.

Veri-ce sgomot să înceteze încă odată,
(muzica încetează).

CAESAR.

Care e acela din norod cari mă chiamă.
Aud printre sunetele muzicii o voce pătrun-

zătoare strigând «Caesar». Vorbește, Caesar e dispus să te asculte.

PROROCUL.

Păzește-te de idul lui Martie.

CAESAR.

Cine e acest om ?

BRUTUS.

Un proroc; el îți vestește a te păzi de idul lui Martie.

CAESAR.

Aduce-ți-l dinaintea mea. Vreau să-i văd fața.

CASSIUS.

Măi omule, ieși afară din norod! privește la Caesar.

CAESAR.

Ce ai să'mi spui acum? Vorbește încă odată.

PROROCUL.

Păzește-te de idul lui Martie.

CAESAR.

E un lunatic; dați-i drumul și pășiți înainte.

(Un marș. Toți se depărtează, afară de Brutus și Cassius).

CASSIUS.

Nu vrei să privești orânduiala alergării?

BRUTUS.

Nu sunt dispus.

CASSIUS.

Te rog urmeaz-o.

BRUTUS.

Jocurile aceste nu'mi fac plăcere, îmi lipsește o parte din firea cea veselă a lui Antonius. Nu trebuie însă să fiu o pedică la îndeplinirea dorinței tale. Te las Cassius.

CASSIUS.

Nu de mult îți urmăresc firea Brutus; nu mai găsesc în ochii tăi acea prietenie, acea iubire cu care m'ai deprins. Cu gândul întunecat te văd depărtându-te, ca un străin, de prietenul care te iubește.

BRUTUS.

Iubite Cassius, nu te înșelă. Dacă pri-virea mea e întunecată, turbureala chipului meu se îndreaptă împotriva mea. Nu de mult mă simt năcăjit de înboldiri, diferite prin natura lor, de gânduri care legate precum sunt numai de ființa mea, aruncă poate vre-o umbră asupra purtării mele. Dar aceasta nu trebuie să întristeze pe prietini între care te număr și pe tine Cassius, nici să-i facă a crede că lipsa de prietenie a firei mele ar putea fi stârnită de vre-o altă împrejurare decât numai de aceea, că sârmanul Brutus, fiind în război cu sine, uită aș mai exprima iubirea ce o are pentru ceilalți.

CASSIUS.

Atuncea Brutus nu am înțeles necazul tău. De aceea am înmormântat aci în peptul meu chibzuri demne și cugetări de o mare însemnătate. Spune-mi Brutus poți vedea fața ta?

BRUTUS.

Nu Cassius, căci ochiul nu-și vede chipul decât prin reflecții dela vreun alt obiect.

CASSIUS.

Aşa este; — şi lumea e foarte mâhnită de a vedea Brutus, că nu ai o oglindă de acele care arătându-ţi propria ta valoare, te-ar face să vezi umbra ta. Lăsând la o parte pe nemuritorul Caesar, am auzit pe cei mai vrednici bărbaţi ai Romii, pe când vorbeau despre Brutus şi suspinau sub jugul timpurilor de faţă, cum îşi rosteau dorinţa ca nobilul Brutus să aibă ochii lor.

BRUTUS.

Prin ce întorsături vrei să mă adèmini, Cassius, să caut în sufletul meu cea ce nu este în mine.

CASSIUS.

De acea Brutus pregăteşte-te a mă ascultă : şi fiindcă ştii că nu poţi să te vezi altfel decât prin reflecţii, eu îţi voi sluji de oglindă şi cu modestie îţi voi arăta din firea ta partea cea pe care nu ai putut s'o vezi încă. Nu fi însă îngrijit, iubite Brutus : De aş fi un zefliu ordinar, sau aş avea obiceiul de a-mi câştiga noi aderenţi prin aceleaşi făgăduinţe ; dacă ştii că alint pe oameni, îi strâng la

inimă și apoi vorbesc rău de ei sau dacă știi că ospetind îmi place a mă înfrăți cu toată lumea, atuncea să te ferești de mine.

(Sunete de trompete și aclamații).

BRUTUS.

Ce înseamnă oare aceste aclamații? Mi-e teamă ca poporul să nu aleagă rege pe Caesar.

CASSIUS.

Ah! ți-e teamă? aceasta mă face a crede că nu ai vedea-o cu plăcere.

BRUTUS.

Nu Cassius, nu cu plăcere; totuși îl iubesc. Pentru ce însă mă oprești aci atâta timp? Care e împărtășirea ce ai dorî să-mi faci. Dacă e ceva de folos pentru binele obștesc, pune renumele meu în fața unui ochi și moartea în fața celuilalt și voi privi una și alta cu aceiaș bărbăție; căci Zeii să mă blesteme dacă grija ce o am pentru renumele meu ar putea fi slăbită câtuși de puțin prin frica de moarte.

CASSIUS.

Știi că această virtute e în tine Brutus

și aceasta o cunosc pe cât cunosc de bine și chipul tău. Ei bine, onoarea va fi obiectul cuvântării mele. Nu pot să știu ce tu, sau alți oameni gândiți de această viață; dar în cea ce mă privește, mai bine nu aș trăi decât să trăiesc cu frică de o ființă asemănată mie. M'am născut liber ca și Caesar; tu asemenea: Amândoi ne-am hrănit atât de bine și putem unul și altul răbdă frigul iernei ca și dânsul: căci odată, în viscolul unei zile furtunoase, când Tibrul tulburat să isbea de maluri Caesar îmi spunea: «Ai cuteză acuma Cassius să sări cu mine în aceste valuri înfuriate și să înoți până la celalt mal?» Abia vorbise, când îmbrăcat precum eram, mă și cufundam în apă, îndemnându-l a mă urmări. În adevăr el o făcù. Torentul ne apucà urlând; iar noi îl băteam cu vine viguroase, îl opream, îl împingeam la o parte, ținându-i piept cu o inimă bărbătească. Dar înainte de a fi atins țelul propus, Caesar strigà «Ajută-mă Cassius căci eu mă cufund». Precum Aeneas, marele nostru strămoș scoase pe umerile sale, din flacărele Troiei, pe bătrânul Anchis, astfel am scăpat și eu, din valurile Tibrului, pe

Caesar leșinat : și acuma acest om a devenit un Zeu ; și Cassius e o sărmană ființă, care trebuie să-și plece spatele, când Caesar crede de cuviință al învrednici cu vreo salutare. El erà atins de friguri când erà în Spania și când îl apucà accesul îl vedeam bine cum tremurà ; da vedeam tremurând pe acest Zeu : sângele cel mișel îi părăsise buzele ; și aceiași ochi, a căror privire amenință lumea, își perduseră focul : Îl auzeam oftând : Da, gura sa care poruncește Romanilor să-l asculte și să înscrie în cărțile lor cuvintele lui, să vaită țipând «Dă-mi ceva de băut, Titinius», întocmai ca o fetiță bolnavă. O Zei ! mă simt cu desăvârșire uimit, de a vedea cum un om de o fire atât de șubredă a putut să se puie în capul acestei lumi majestuoase și să răpească pentru dânsul singur toate onorurile.

(Sunete de trompete și aclamații).

BRUTUS.

Alte aclamații a norodului. Cred că aceste aclamații sunt stărnite de noi onoruri ce să grămădesc asupra lui Caesar.

CASSIUS.

Da prietene, lumea e prea îngustă pentru dânsul. El păşeşte peste dânsa ca un uriaş şi noi piticii căutăm pipăind sub picioarele sale gigantice unde ne-am putea găsi morminte ruşinoase. Omul e uneori stăpân pe destinul său. Nu e vina stelelor, iubite Brutus, ci propria noastră vină dacă am devenit netrebnici. Brutus şi Caesar; ce să fie oare în acest Caesar ca numele acestuia să fie mai des pronunţat decât al tău? Scrie-le unul lângă altul; al tău e tot atât de frumos; pronunţă-le, unul e o podoabă pentru gură ca şi cellalt; cântăreşte-le, amândouă au aceiaş greutate; invoacă cu ele, Brutus va aţâţa spiritele ca şi Caesar. Ei bine, în numele tuturor zeilor, cu ce hrană se hrăneşte acest Caesar că a putut creşte atât de mare? Oh, secol eşti desonorat. Isvorul sângelui celui nobil a secat în Roma. Când trecut-a vre-un veac dela potopul cel mare, în care Roma să fi rămasă glorificată numai prin un singur bărbat. Când până acuma pomeneai de Roma, puteai zice vreodată că măreaţa sa incintă a cuprins într'insa numai un singur bărbat? Acuma

însă Roma e tot Roma și spațiul ei e destul de întins, de am mai putea găsi într'însul numai un singur bărbat. O tu și eu, amândoi am auzit pomenind de părinții noștri; eră odată un Brutus care mai curând ar fi învoit pe dracu aș ține curte în Roma, decât să fie îngăduit un rege în incinta ei.

BRUTUS.

Sunt încredințat că mă iubești, presupun întru câtva și faptă la care vrei să mă îndemn. Ce gândesc însă de dânsa și de timpul în care viețuim, aceasta îți voi spune-o mai târziu. Pentru acuma însă mă voi gândi la cele zise de tine și voi ascultă cu răbdare cele ce mai ai de zis. Vom mai găsi și un timp priincios pentru curmarea unor lucruri atât de însemnate. Până atuncea însă vrednice prietene, cugetă bine la cele ce îți zic, Brutus mai curând ar dori să fie numai un sătean prost decât a se numi un fiu al Romei în împrejurările serioase ale timpului de față.

CASSIUS.

Sunt încântat că slabele mele cuvinte au putut aprinde atâta foc în inima lui Brutus.

BRUTUS.

Jocurile sunt isprăvite și Caesar revine.

CASSIUS.

Când se vor apropià de noi, trage pe Casca de mânica și el după chipul său posomorât îți va spune ce lucru mai însemnat s'a petrecut astăzi.

(Caesar revine urmat de alaiul său).

BRUTUS.

Voiu face ce zici : Dar privește, Cassius, pe fruntea lui Caesar se vede lucind acel semn obișnuit de mânie și toți ceilalți au aparența unor slugi muștrați de stăpânul lor : fața Calpurnii e palidă și Cicero privești cu ochi atât de roși și de înfierbântați precum adeseaori am văzut-o în Capitol când, în dezbateri, vreun senator îi combătea opinia.

CASSIUS.

Casca ne va spune ce s'a întâmplat.

CAESAR.

Antonius !

ANTONIUS.

Caesar !

CAESAR.

Caută să fiu înconjurat de bărbați grași, de bărbați pleșuvi și de acei cari dorm bine la noapte. Acel Cassius are o privire adâncă și pătrunzătoare ; el gândește prea mult : bărbați de felul său sunt totdeauna primejdioși.

ANTONIUS.

Nu te teme de dânsul, Caesar. El nu e primejdios ci un vrednic Roman și bine dispus.

CAESAR.

Aș dori să fie mai gras ! Totuși nu mi-e teamă de dânsul. Dacă însă firea mea ar putea fi supusă temerii, nu cunosc bărbat de care m'aș feri mai mult decât de acest slăbănog de Cassius. El citește mult și supune unei critice pătrunzătoare toate faptele oamenilor. Lui nu-i plac petrecerile, după cum îți plac ție, Antonius ; el nu ascultă muzica, el zâmbește rareori și când

zâmbește, o face ca unul ce și-ar bate joc de duhul său care a putut să-l miște a râde de ceva. Asemeni bărbați nu au astâmpăr pe cât timp văd un altul mai mare decât e și iată ce-i face atât de primejdioși. Îți arăt mai ales ce ar putea deveni o pricină de îngrijire, iar nu îngrijirea ce aş aveà de fapt, căci eu sub orice împrejurări rămân totuși Caesar. Vino pe partea dreaptă căci urechia aceasta e surdă și spune-mi drept ce gândești despre dânsul.

(Caesar pleacă cu tot alaiul său afară de Casca).

CASCA.

M'ai tras de haină; ai dori să vorbești cu mine?

BRUTUS.

Așa este. Spune-mi Casca, ce s'a întâmplat astăzi că Caesar e atât de posomorât.

CASCA.

Ați fost cu dânsul; poate nu?

BRUTUS.

Atuncea nu aş ruga pe Casca să'mi spuie cele ce s'au întâmplat.

CASCA.

Eh bine, i s'a oferit o coroană și când ea i se ofereà el o împingeà la o parte, cu dosul mâinii sale, astfel; și atuncea poporul țipà de bucurie.

BRUTUS.

Și de ce au țipat ei de a doua oară?

CASCA.

Eh bine tot din această pricină.

CASSIUS.

Ei au țipat de trei ori, care a fost pricina că l'au aclamat a treia oară?

CASCA.

Eh bine tot din aceia pricină.

BRUTUS.

Cum? Coroana i-a fost oferită de trei ori?

CASCA.

Pe cinstea mea, de trei ori și el a înlăturat-o de trei ori, fiecare dată însă mai slab decât data de mai 'nainte și de câte

ori o împingeà la o pare cinstiții noștrii vecini îl aclamau prin țipetele lor.

CASSIUS.

Cine i-a oferit coroana ?

CASCA.

Eh bine, Antonius.

BRUTUS.

Iubite Casca povestești-ne cum s'a petrecut aceasta.

CASCA.

Mai curând aș putea fi spânzurat decât să vă istorisesc cum s'au petrecut lucrurile. Eră numai o comedie ; nu am băgat-o în seamă. Am văzut pe Marcus Antonius oferindu-i o coroană ; în adevăr nu eră tocmai o coroană, eră un fel de diademă și precum v'am zis-o, el a respins-o odată : dar cu toate aceste, după cum cred, el ar fi dorit s'o aibă. Atunci ea i-a fost oferită încă odată și după cum cred i-a venit cam greu de ași deslipi degetele de pe dânsa și atuncea i-a fost oferită pentru a treia oară ; el a înlăturat-o pentru a treia oară

și de câte ori el o respingea, pleba murdară țipă, bătea din mâni, arunca în aer scufiele pline de sudoare și răspândea în jurul ei o duhoare atât de puturoasă, de bucurie pentru că Caesar, a respins coroana, că el a fost lovit de un acces de nădușeală, căci leșinând, căzù la pământ iar în cea ce mă privește nu cutezam să râd, de frică, ca deschizând gura, să nu respir acest aer împuțit.

CASSIUS.

Cum, se poate? În adevăr a leșinat?

CASCA.

A căzut pe piață, avea spumă la gură și-și perduse graiul.

BRUTUS.

Aceasta prea să poate, căci el sufere de epilepsii.

CASSIUS.

Nu, Caesar nu are epilepsii, dar voi și eu, vrednicul nostru Casca, noi toți avem epilepsie.

CASCA.

Nu știu ce vrei să zici; ceia ce însă vă pot încredința, e că Caesar a căzut la pământ, și mă puteți privi ca un mincinos dacă pleba ticăloasă și zdrențăroasă nu l-a aplaudat sau șuerat după plac întocmai precum o face cu actorii de pe scena noastră.

BRUTUS.

Ce a zis el când a revenit în fire ?

CASCA.

Eh bine, înainte de a pică la pământ, când a văzut că pleba se bucură pentru că a respins coroana, el și-a rupt haina și li-a întins gâtul ca să-i-l taie — pe cinstea mea — să fiu condus cu toți păcătoșii în iad, dacă mănuind o asemenea meserie, nu m'ași fi luat după cuvântul său — și atuncea el căzu la pământ. Când își reveni în simțire el a zis că roagă pe prea cinstiții s'o atribui infirmității sale dacă ar fi vorbit sau făcut ceva de rău. Vre-o trei sau patru muieri, ce stăteau lângă mine au strigat : «sărmanul! ce suflet bun» și îl iertau din toată inima, ceia ce însă în adevăr nu

înseamnă mult, căci tot astfel ar fi făcut-o și dacă el ar fi măcelărit pe mumele lor.

BRUTUS.

Și după aceasta el s'a depărtat atât de posomorât ?

CASCA.

Da.

CASSIUS.

Ce a zis Cicero la toate aceste ?

CASCA.

El a vorbit grecește.

CASSIUS.

Ce voia el să spuie ?

CASCA.

De v'aș spune-o, de sigur nu aș mai aveà îndrăzneala să vă privesc în față, dar acei cari l-au înțeles au zimbit unul la altul dând din cap dar, în ceia ce mă privește cuvintele lui erau grecești pentru mine. Vă pot istorisi și alte noutăți. Lui Flavius și Marullus li s'a astupat gura pentru că au

cutezat să rupă cununii de pe imaginile lui Caesar. S'au mai întâmplat încă multe nebunii, de aş fi numai în stare să mi le amintesc.

CASSIUS.

Vrei să stai astăseară la masă cu mine?

CASCA.

Nu, căci sunt poftit aiurea.

CASSIUS.

Vrei tu să prânzeşti cu mine mâni?

CASCA.

Da. Dacă voi trăi până atuncea, dacă nu-ţi vei schimba gândul şi dacă prânzul va fi bine pregătit.

CASSIUS.

Ah! bine; te voi aştepta.

CASCA.

Aşa să fie. Să trăiţi amândoi. (Ese).

BRUTUS.

Ce mocofan a devenit. El era foarte isteţ ca coleg în şcoală.

CASSIUS.

El e tot acelaș și acuma în săvârșirea vreunei mărețe și nobile întreprinderi, deși se preface a fi atât de prost. Această grosolanie e pentru duhul său cel sănătos ca o zeamă cu care ar întări stomachul oamenilor spre a mistui, cu mai mult gust, cuvintele sale.

BRUTUS.

Așa este. Acuma însă te las. Pe mâine, dacă îți place a avea vreo convorbire cu mine, voi veni la tine; sau dacă vrei, vei veni tu la mine și eu te voi aștepta.

CASSIUS.

Așa să fie. Până atuncea gândește-te la destinul lumii (Brutus iese). Ah! bine Brutus, tu ești un suflet vrednic, văd însă că firea ta cea vrednică poate fi scoasă din calea ei. De aceea e bine ca sufletele vrednice să se ție unele de altele, căci nu e bărbat destul de statornic ca să nu poată fi ademenit. Caesar nu poate să mă sufere; dar el iubește pe Brutus. Dacă ași fi eu Brutus și Brutus Cassius el nu ar fi în stare să mă

conducă pe mine. În această noapte îi voi arunca prin fereastră niște țiduli scrise de diferite mâni spre a-l face să creadă că ar proveni din partea mai multor cetățeni, toate având ținta a dezvăli opinia cea mare ce Roma o are de numele lui, amintind în treacăt și despre năzuința lui Caesar, după care Caesar în curând să aștepte căderea sa, căci îl vom doborî, sau vom suferi zilele cele mai grele.

SCENA III.

ROMA. O STRADĂ.

Tunete și fulgere. Casca cu spada scoasă și Cicero vin din diferite părți.

CICERO.

Bună seara Casca: Ai întovărășit pe Caesar până acasă? De ce sufli atât de greu și ai o privire atât de înspăimântată?

CASCA.

Nu ești și tu mișcat când tot pământul tremură ca un lucru fără greutate. O Cicero, am văzut furtuni în carele vântul în-

furiat a crăpat stejarii cioturoși, am văzut mândrul Ocean ridicându-se în spume și turbare ca și când ar voi să se lovească de nourii amenințători: dar niciodată până în astă noapte, niciodată până acuma nu am umblat prin o ploaie de foc. Va fi poate vreo răscoală în cer, sau sunt zeii ademeniți, prin nerușinarea lumii, a pune în mișcare nimicirea noastră.

CICERO.

Dar văzut'ai o minune mai mare?

CASCA.

Un rob pe care-l cunoști din vedere, a ridicat mâna stângă în sus și ea s'a aprins în flăcări ca vreo douăzeci de torțe împreunate și totuș mâna sa a rămas fără simțire, neatinsă de foc. Am văzut și un leu, — de atuncea nu am mai băgat spada în teacă, — care în fața capitolului venea spre mine și privindu-mă s'a dus mormăind în lături, fără a-mi face ceva. Pe un loc erau grămădite vreo sută de femei cu fețe palide și descompuse de spaimă. Aceste jurau că au văzut bărbați cuprinși de flă-

cări plimbându-se prin strade. Ieri pasărea noptii s'așezase țipând pe piață, chiar în miazăzi. Când atâtea semne și minuni se ivesc deodată, să nu vie cineva să-mi zică că ele sunt naturale și că aceasta sau alta ar fi pricina lor. Cred mai cu seamă că asemenea semne sunt de o mare însemnătate pentru țara spre care ele sunt îndreptate.

CICERO.

E sigur că această dispoziție a timpului e foarte stranie dar oamenii adesea ori dau lucrurilor un înțeles după gândul lor foarte departe de sensul lor adevărat. Vine Caesar mâine la Capitol?

CASCA.

Da căci el a însărcinat pe Antonius ați spune că va veni mâine.

CICERO.

Noapte bună Casca. Acest cer tulburat nu ne îndeamnă a sta pe afară.

CASCA.

Rămâi sănătos Cicero (Cicero se duce. Cassius vine).

CASSIUS.

Cine e acolo?

CASCA.

Un Roman.

CASSIUS.

Casca, după voce.

CASCA.

Urechia ta e bună. — Ce groaznică noapte Cassius.

CASSIUS.

Cea mai plăcută noapte pentru bărbații vrednici.

CASCA.

Văzut-a cineva vreodată un cer mai amenințător?

CASSIUS.

Acei cari au văzut pământul atât de nămolit în păcate. In ce mă privește m'am preumblat prin strade supuindu-mă acestei groaznice nopți și desvălit, precum mă vezi, am întins pieptul meu în fața trăznetului

și când scânteierea albastră a fulgerilor se pareă că deschide pieptul cerului, mă expuneam și eu, în mijlocul fulgerilor, la toată furia furtunii.

CASCA.

Pentru ce încercat-ai astfel cerul? Se cuvine oamenilor să tremure de grijă și de frică când zei puternici, pentru spaima noastră ne trimet prevestiri atât de groasnice.

CASSIUS.

O Casca, inima ta e tocită: schinteia vieții care ar trebui să lucească în fiecare Roman, îți lipsește sau nu vrei s'o întrebuintezi. Infățișarea ta e palidă și înspăimântată. Ești cuprins de frică și de mirare când vezi neobișnuita furie a cerului. Dacă însă ai voi să-ți dai seamă care e prilejul adevărat al acestor focuri neobicinuite, acestor rătăcirii de stafie, din ce pricină păsări și alte animale ș'au schimbat traiul vieții, de ce bătrânii vorbesc copilărește și copiii cu o deplină pricepere, de ce aceste toate au preschimbat în dispoziții monstruoase toate facultățile obișnuite ale naturei lor, atuncea

vei pricepe că cerul a suflat acest spirit în ei spre a face din ei unelte de frică și de prevestire pentru vreun regim păcătos. Aș putea acum Casca să-ți numesc un bărbat (la fel cu această groaznică noapte) un bărbat care tună, fulgeră, deschide morminte, răcnește ca și leul dela Capitol, un bărbat care în puterea sa trupească nu ne întrece pe mine și pe tine, dar totuș a devenit groaznic și amenințător ca și cumplita isbucnire al acestii furtuni.

CASCA.

Caesar e acel la care te gândești, nu e așa Cassius?

CASSIUS.

Să fie ori care ar fi. Romanii au acumă măduvă și oase ca și strămoșii lor. Dar vai de noi! Duhul strămoșilor a perit și suntem conduși de firea mumelor noastre, căci răbdarea ce o avem și jugul la care ne supunem ne dau o înfățișare afemeiată.

CASCA.

În adevăr se zice că Senatul ar fi dispus mâni, să proclame rege pe Caesar îm-

puternicindu-l în afară de Italia, a purtă coroana sa ori unde, în ver ce loc, pe mare și pe uscat.

CASSIUS.

Eu voi ști atuncea împotriva cui să-mi îndreptez acest pumnal, căci Cassius va feri pe Cassius de robie. Prin aceasta, o zei dați tărie la cei slabi, prin aceasta zei stăpâniți tiranii. Nici turnuri de piatră, nici ziduri de bronz, nici temnițe înfundate, nici lanțuri groase de fer nu pot fi o pedică pentru tăria sufletului. Viața desgustată de pedicile lumii are totdeauna puterea de a se elibera singură. Precum o știu eu aceasta s'o afle și lumea întreagă. Partea cea de tiranie care mă apasă, o pot scutura de pe mine ori când voi voi.

CASCA.

Aceasta o pot și eu, fie care rob are astfel în mâna sa puterea de a scăpa de robie.

CASSIUS.

Pentru ce Caesar ar fi el un tiran? Bietul om! Știu că el nu ar fi un lup dacă

nu ar vedea că Romanii sunt oi. El nu ar fi leu dacă ei nu ar fi căprioare. Acel care în cel mai scurt timp voește să facă un mare foc, întrebuițează mai întâi paie ușoare : Ce păiuș și ce gunoi a ajuns să fie Roma dacă slujește de prost material la luminarea unei ființe uricioase ca Caesar? Dar până unde mă duce supărarea mea? Poate că rostesc aceste cuvinte în fața unei ființe slugarnice și știu că atuncea voi fi silit să dau samă de cuvintele mele; sunt însă înarmat și nu'mi pasă de primejdii.

CASCA.

Vorbești cu Casca, care nici odată nu a pârît. Aci îți întind mâna mea. Caută tovarăși pentru înlăturarea răului și piciorul meu va urmări acelaș pas cu acei cari ar merge ori cât de departe.

CASSIUS.

Un pact încheiat ! Ei bine Casca, vei ști că am înduplecat mai mulți din cei mai vrednici bărbați din Roma a lua parte la o întreprindere de un succes onorabil și primejdios. Știu că ei mă așteaptă chiar

acuma în sala lui Pompeius, căci în această cumplită noapte toate stradele sunt părăsite și liniștite, iar natura elementului asemănându-se cu opera spre care tindem, e de o fire arzătoare sângeroasă și de cele mai îngrozitoare. (Cinna vine).

CASCA.

Stai puțin liniștit căci văd pe cineva venind în grabă.

CASSIUS.

E Cinna, îl cunosc după pas. El e un prieten. — Unde te duci așa în grabă Cinna?

CINNA.

Te căutam pe tine. Care e acela? Metellus Cimber?

CASSIUS.

Nu; e Casca, un tovarăș câștigat pentru fapta noastră. Sunt așteptat Cinna?

CINNA.

Mă simt fericit de aceasta. Ce groaznică noapte, vre-o doui sau trei din noi au văzut lucruri foarte stranii.

CASSIUS.

Spune-mi, nu sunt așteptat ?

CINNA.

Așa este. O Cassius, de ai putea înduplecă pe vrednicul Brutus a intra în partidul nostru.

CASSIUS.

Liniștește-te scumpe Cinna ; ia această scriere și caută s'o pui în scaunul Pretorului unde Brutus o va putea găsi ; aceasta bag-o în fereastra sa : astalaltă lipește-o cu ceară pe statua bătrânului Brutus. După aceasta vino la sala lui Pompeius, unde ne vei găsi. E Trebonius acolo și Decius Brutus ?

CINNA.

Da, toți, afară de Metellus Cimber care e dus să te caute pe acasă. Acuma mă grăbesc să așez aceste țăduli după cum o dorești.

CASSIUS.

După aceasta vino și tu la scena lui Pompeius.

(Cinna iese).

Vino Casca să mergem amândouă la casa lui Brutus, ca să putem avea o întâlnire cu dânsul înainte de zorile zilei.

CASCA.

O, el e adânc așezat în inima poporului și renumele său ca cel mai scump talisman, va preschimbă în virtute și în faptă meritoasă ceea ce, venind numai dela noi, li s'ar înfățișa ca o crimă.

CASSIUS.

Ai prețuit foarte bine valoarea sa și marea trebuință ce avem de ajutorul său. Să mergem acuma căci a trecut de miazănoapte și înainte de zori îl vom trezi și-l vom câștiga pentru noi.

ACTUL II.

SCENA I.

ROMA. GRĂDINA LUI BRUTUS.
(Brutus vine)

BRUTUS.

He! Lucius, trezește-te! Nu pot găci după înălțimea stelelor cât de apropiată e lumina zilei. Lucius nu auzi? Aș dori să fie a mea greșala de a dormi atât de bine. Eh bine Lucius, îți zic să te trezești! Scoală-te Lucius!

(Lucius vine)

LUCIUS.

Stăpâne m'ați chemat?

BRUTUS.

Adă-mi o lumânare în camera de cetire și când va fi aprinsă vino de mă chiamă aci.

LUCIUS.

Voi face-o stăpâne (se duce).

BRUTUS.

Trebue s'o atingem prin moartea sa. Despre mine nu am alt prilej de a-l respinge decât numai pentru binele obştesc. El doareşte a fi încoronat. Să ne gândim la preschimbară ce această încoronare ar aduce în mintea sa. Ziua caldă e aceea care dă naştere şarpelui; trebue dar să lucrăm cu pricepere. Al încoronă? aceasta — şi atunci e adevărat că-i împrumutăm un ghimpe, cu care va putea face răul după plăcul său. Abuzul măririi zace tocmai în despărţirea conştiinţii dela putere, şi pentru a mărturisi adevărul, de Caesar, nu am văzut vre-odată, ca pasiunile să-l fi stăpânit mai mult decât raţiunea. De multe ori însă să adevereşte că umilinţa e scara junii ambiţiei. Cel ce se urcă pe dânsa, priveşte cu faţa spre ea; după ce însă a atins treapta cea mai înaltă, atunci înturnând scării dosul său, priveşte spre cer, dispreţuind treptele de mai jos care l-au înălţat atât de sus. Aceasta o poate şi Caesar: Să-l împedecăm

mai înainte ca el să înceapă a putea ; și fiindcă cearta nu poate fi caracterizată prin cece Caesar este, apoi s'o restălmăcim în acest sens. Cece el este, mărindu-se, ar putea s'ajungă la acest sau la un alt exces. Așa dar privindu-l ca un ou de șarpe, care clocit ar putea deveni veninos ca și neamul lui, să-l zugrumăm în coaja sa.

LUCIUS.

Lumânarea arde în odaia ta, stăpâne. Căutând o cremină în fereastă, am găsit această foae sigilată și știu că nu eră acolo când m'am dus la culcare.

BRUTUS.

Du-te iarăș de te culcă, e încă noapte. Nu e mâine Idul lui Marte, băiete ?

LUCIUS.

Nu știu stăpâne.

BRUTUS.

Caută dar în calendar și adu-mi lămurire.

LUCIUS.

Voi face-o stăpâne (se duce).

BRUTUS.

Aburii, scânteind prin aer, îmi dau îndestulă lumină pentru a putea citi (deschide scrisoarea și citește) «Brutus, tu dormi. Trezește-te și aruncă-ți privirea asupra ta! Trebuie Roma? Vorbește, lovește, restabilează. Brutus, tu dormi. Trezește-te!» De multe ori mi s'au mai înprăștiat asemenea îndemnări pe calea mea. «Trebuie Roma?» În acest mod trebuie s'o întregesc: Trebuie Roma să tremure dinaintea unui singur om? Cum? strămoșul meu a isgonit odată de pe stradele Romei pe Tarquin, pe când purtă numele unui rege. «Vorbește, lovește, restabilează». Sunt îndemnat de a vorbi, de a lovi? O Roma, jur că de va putea numai urmă restabilirea, vei vedea îndeplinindu-se prin mâna lui Brutus întreaga ta dorință.

(Lucius revine).

LUCIUS.

Stăpâne, paisprezece zile au trecut din Marte. (S'aude bătând afară).

BRUTUS.

Eh bine, dute la porțiță, cineva bate (Lucius

se duce). De când Cassius m'a înboldit în po-
triva lui Caesar, nu am mai închis ochii.
Dela primul îndemn până la îndeplinirea
unei fapte înfricoșătoare, timpul ce trece e
ca o nălucire, ca un vis îngrozitor, geniul
și organele cele peritoare sunt atuncea în-
trunite în sfat și constituția omului ca un
mic regat se află într'o stare de răscoală.

(Lucius revine).

LUCIUS.

Fratele ¹⁾ tău, Cassius, așteaptă afară, el
dorește să te vadă.

BRUTUS.

E singur ?

LUCIUS.

Nu, e întovărășit de mai mulți.

BRUTUS.

Îi cunoști ?

LUCIUS.

Nu, stăpâne, nu am putut să-i recunosc
după vreo trăsătură, fiindcă port pălăriile

1) Cassius eră căsătorit cu Iunia, o soră a lui Brutus.

îndesate peste urechi și fața pe jumătate cufundată în hainele lor.

BRUTUS.

Lasă-i să intre (Lucius se duce). Sunt frații conspiratori. O, conspirație, te rușinezi a-ți arăta fruntea cea primejdioasă în timpul nopții, când răul e mai slobod. O, dar în lumina zilei unde vei găsi o peșteră destul de întunecată spre a-ți ascunde fața uricioasă? O, conspirație, nu o căută! Ascunde-o prin zâmbiri și semne de prietenie, căci înfățișându-te în fireasca ta statură, nici chiar Erebul nu ar fi destul de negru să te păzească de prepus.

(Intră Cassius, Casca, Decius, Metellus Cimber și Trebonius).

CASSIUS.

Suntem sosiți la timp? Bună-ziua, Brutus! Mi-e teamă să nu turburăm odihna ta.

BRUTUS.

Eram sculat de mult, și sunt treaz toată noaptea. Cunosc oare pe bărbații cari vin cu tine?

CASSIUS.

Dar pe fiecare din ei și nu e unul aci care să nu te stimeze mult. Fiecare doarește să ai și tu de tine aceleași opinii ce fiecare vrednic Roman ți-o păstrează în inima sa. Acesta e Trebonius.

BRUTUS.

Să fie bine venit.

CASSIUS.

Acesta Decius Brutus.

BRUTUS.

Și el e bine venit.

CASSIUS.

Acesta e Casca, acesta Cinna și acesta Metellus Cimber.

BRUTUS.

Bineveniți cu toții. Cari sunt grijile nedormite ce se îndeasă între noaptea și ochii voștri?

CASSIUS.

Un cuvânt dacă îmi dai voe, (vorbesc încet unul cu altul).

DECIUS.

Aci e răsăritul. Nu apare oare lumina zilei din această parte?

CASCA.

Nu.

CINNA.

Ba da, să mă ierți! acele linii cărunte ce despart nouri sunt vestitorii zilei.

CASCA.

Veți mărturisi amândoi că vă înșelați dându-vă bine seama ce puține zile au trecut din acest an. Soarele apare aci unde v'arăt eu cu spada mea, adică cu o bună parte mai spre sud. Peste vreo două luni para sa se va ridica mai sus spre nord și tocmai dupe Capitol e răsăritul cel înalt.

BRUTUS.

Dați-mi mâna, fiecare, unul după altul

CASSIUS.

Să întărim prin jurământ hotărîrea noastră.

BRUTUS.

Nu, fără jurământ! Nu e fața omului,

suferința adâncă a sufletului, depravarea timpului! De sunt slabe și aceste motive, atuncea depărtați-vă, și fiecare să plece, ca un trândav, spre culcușul său. Lăsați atunci să domnească tirania nerușinată până ce la rând își va fi îndeplinit fiecare destinul său. Dacă însă, precum se vede, purtați destul foc în voi pentru a înflăcără pe cei mișei și a da îndrăzneală chiar și sufletului blând al femeii; o atunci cetățeni! ce alt îndemn ne mai trebuie decât chiar cauza noastră pentru a ne înboldi la îndreptare? Ce altă garanție decât aceasta:

Romani tăcuți cari și-au dat cuvântul și nu-l mai retrag? Ce alt jurământ decât buna credință în legătură cu buna credință pentru a atinge un scop sau de a muri pentru el? Lăsați preuții să jure, oamenii cei mișei, cărturarii, bătrâni șubrezi și ticăloșii cari de orice nedreptate să simt mulțumiți; lăsați să jure în afaceri rele poporul la care nu e credința. Nu necinstiți însă vrednicia faptei noastre și simțul nostru neînduplecat prin gândul că cauza noastră, fapta noastră ar mai avea nevoie de un jurământ; fiind că fiecare picătură de sânge, ce vrednică

curge în vinele fiecăruia Roman, ar perde toată valoarea sorgintei sale, dacă ar călca cea mai mică părticică din cuvântul ce l-a dat.

CASSIUS.

Cum însă cu Cicero? Săi cerem sfatul? Cred că va fi foarte dispus în favoarea noastră.

CASCA.

De sigur, să nu-l trecem cu vedere.

CINNA.

Nu, fără îndoială.

METELLUS.

Da, să-l atragem în partea noastră. Părul său argintiu ne va pregăti o opinie bună și ne va aduna glasuri pentru a lăuda fapta noastră. Toți vor zice că brațul nostru a fost condus de judecata sa, iar junimea și îndrăzneala noastră nu vor apare de loc, fiind în totul acoperite de deamna sa înfățișare.

BRUTUS.

O, nu-l numiți: Nu-i împărtășiți nimica

căci el nici odată nu se unește cu o cauză pe care alții au stărnit-o.

CASSIUS.

Să-l lăsăm dar.

CASCA.

În adevăr el nici nu să potrivește.

DECIUS.

Nu ne vom atinge oare și de altul afară de Caesar?

CASSIUS.

Ai cugetat foarte bine Decius. Mi se pare că Marcus Antonius, care e atât de iubit de Caesar, nu trebuie să-i supraviețuiască. El ni se va împotrivi ca un adversar ghi-baci în uneltiri viclene și știți prea bine că mintea sa, când îi place a o întrebuința, e mai mult decât îndestulătoare pentru a ne turbura pe toți. Pentru a preîntâmpina aceasta, să cadă dar de odată Caesar și Antonius.

BRUTUS.

Ar fi un chip prea sângeros, Caius Cassius, de a doborî mai întâi capul și apoi a

sfărâmă și membrii ca și când am da moartea cu mânie spre a lucra cu turbare în urma ei. Antonius e numai un membru de a lui Caesar. Lasă-ne să pregătim o jertfă, să nu fim casapi, Caius. Cu toții ne-am resculat în contra geniului lui Caesar și în geniul omului nu e sânge. O de am putea atinge geniul lui Caesar fără de a lovi pe Caesar! Dar vai! Caesar trebui să'și piarză viața pentru geniul său. Vrednici prieteni să-l ucidem cu îndrăzneală, însă fără mânie. Să'l desmembrăm ca un ospeț a zeilor, să nu-l disciocălăm ca un hoit pentru câni. Precum fac stăpânii cei șireți, să lăsăm inimel' noastre să răsvrătească curând la faptă pe slugile lor și în urmă să pară supărate. Atuncea fapta noastră va deveni necesară iar nu uricioasă și dacă va apare astfel în ochii cetățenilor, ne vor chema reformatori iar nu ucigași. În ce privește pe Marcus Antonius nu vă gândiți la dânsul căci ce poate el mai mult decât brațul lui Caesar după ce capul lui Caesar a picat.

CASSIUS.

Totuș mi-e teamă de dânsul fiindcă că el iubește pe Caesar și-i este atât de devotat.

BRUTUS.

Ah bunul meu Cassius, nu te mai gândi la dânsul. Dacă el iubește pe Caesar, iubirea sa nu are altă înrâurire decât aceea de a-l face a se mâhni și a muri pentru dânsul. Chiar și aceasta ar fi mult din partea sa fiind că el e dat petrecerilor și întrunirilor desfrânate.

TREBONIUS.

Nu e nici o răutate în inima lui. Să nu moară dar, căci trăind va râde odată de toate aceste. (S'aude bătând oarele).

BRUTUS.

Tăcere! Numărați loviturile.

CASSIUS.

A bătut de trei ori.

TREBONIUS.

E timp de a ne despărți.

CASSIUS.

Mă îndoesc însă că Caesar va voi să iasă astăzi, căci nu de mult a devenit su-

perstițios și opus cu totul la cea ce gândea mai 'nainte, despre visuri, închipuiri și sfinte obiceiuri. Aceste mari și de minune lucruri neobișnuita groază a acestei nopți, sfatul augurilor săi; toate aceste îl vor depărta poate pe astăzi de la Capitol.

DECIUS.

Nu cumva să vă fie grijă de aceasta. Chiar dacă el ar fi luat o asemenea hotărâre, eu știu să-l fac să și-o schimbe. El aude cu plăcere că unicornul se prinde cu arborii; leul în lanțuri; elefantul în găuri; ursul cu oglinzi; leul în lanțuri; omul prin lingușitori. Când însă-i zic că el urăște pe lingușitori, el o afirmă simțindu-se cu atâta mai măgulit. Lăsați-mă numai pe mine căci eu mă pricep a-i conduce mintea și îl voi face să vie la Capitol.

CASSIUS.

Să mergem dar cu toții, să-l aducem.

BRUTUS.

La a opta oară cel mai târziu, nu e așa?

CINNA.

Da, cel mai târziu și atuncea să nu lipsiți.

METELLUS.

Caius Ligarius urăște pe Caesar care i-a bănuțit pentru că a lăudat pe Pompeius, mă mir că nimene nu s'a gândit la dânsul.

BRUTUS.

Eh bine, iubite Cimber, treci pe la dânsul, el mă iubește din toată inima căci i-am dat prilej. Trimete-l numai aci și îl voi dispune în favoarea noastră.

CASSIUS.

Zorile ne cuprind. Ne ducem Brutus. Imprăștiați-vă prieteni, gândiți-vă însă la cea ce ați vorbit și arătați-vă ca adevărați Romani.

BRUTUS.

Demni bărbați, păreți odihniți și veseli, nu vă purtați hotărârea scrisă pe frunte, ci îndepliniți-o ca actori ai scenii noastre, cu un spirit liber și cu o vederată tărie;

și așa dar, la toți împreună vă urez ziua bună.

(Toți se duc afară de Brutus).

Hai! Lucius! Ești cufundat în somn? Eh bine! nu încetă a gustă roua cea plină de miere a somnului. Tu dormi atât de liniștit fiindcă nu ai închipuiri și năluciri de acele ce o grijă grea le poate răspândi în creierii unui bărbat.

(Porția intră).

PORTIA.

Soțul meu! Brutus!

BRUTUS.

Ce vrei Porția? Pentru ce te-ai sculat? Nu-ți priește de a expune frageda ta fire la răciala aspră a dimineții.

PORTIA.

Nici ție asemenea. Cu puțină prietenie și pe furiș ai părăsit Brutus, patul meu și ieri la cină deodată te-ai sculat și te-ai preumblat gândindu-te și oftând cu brațele încrucișate; și când te întrebam ce ai, mă priveai cu ochii întunecați și țintiți spre

mine ; văzându-mă stăruind, îți frecă-i fruntea și bătea din picior cu nerăbdare ; când insistam însă, nu mi-ai răspuns și mânios îmi făceai semn cu mâna, să mă depărtez. Am și făcut-o, îngrijată cum eram de a nu mări încă nerăbdarea care părea prea înflăcărată și totdeodată sperând că ar proveni numai din toane care câte odată își găsesc un moment de trecere în mintea fiecărui bărbat. Nu te lasă să mănânci, să vorbești, să dormi și dacă ar putea să-ți schimbe și chipul pe cât ți-a coprins firea. eu nu te ași mai cunoaște. Iubite soț, împărtășește-mi cauza mâhnirei tale.

BRUTUS.

Nu sunt prea sănătos și iată totul.

PORTIA.

Brutus e deștept : De ar fi bolnav el ar găsi mijloace de a se face sănătos.

BRUTUS.

Aceasta o și fac — iubită Portia, du-te de te culcă.

PORTIA.

Brutus e bolnav? și e oare princios de a se preumbla desvelit și a trage în sine aburii dimineții? Cum, Brutus e bolnav și ieșind pe furiș din patu-i sănătos, el provoacă contagiunea nopții și aerul umed și stricat de ai mări încă boala sa. Nu iubite Brutus, tu porți în suflet o boală rea, de care în puterea dreptului și a demnității rangului meu, ar trebui să am o deplină cunoștință; îngenunchind și călduros te rog dar în numele frumuseții mele, atât de lăudate odată, în numele tuturilor jurămintelor tale de dragoste chiar și în numele acelui mare jurământ prin care am devenit uniți și o singură ființă, împărtășește-mi mie ție însumi: jumă'ății tale ce te mâhnește; ce bărbați s'au sfătuit astănoapte cu tine, căci erau aci vre-o șease sau șapte cari ascundeau fața lor chiar și în adâncu! nopții.

BRUTUS.

Nu îngenunchia iubită Portia!

PORTIA.

Nu ar trebui s'o fac, dacă ai fi iubitul

meu Brutus. Spune-mi Brutus, e oare stipulat prin actul de căsătorie, să nu cunosc niciun secret al tău? Sunt oare a ta numai, cum ași zice, sub oarecare condiții? de a mânca cu tine, de a dormi, poate chiar de a vorbi cu tine, locuesc oare numai în suburbia inimei tale? De ar fi așa, atuncea Portia e numai țitoarea lui Brutus iar nu soția sa.

BRUTUS.

Ești adevărata, nobila și demna mea soție, atât de scumpă mie cât și picăturile de sânge ce trec prin inima mea întristată:

PORTIA.

De-ar fi așa, atuncea aș cunoaște acest secret. Eu sunt numai o femeie, o mărturisesc, însă o femeie pe care Brutus a luat-o de soție, sunt o femeie, o mărturisesc, însă o femeie de un renume bun, fiica lui Caton. Crezi tu oare că sunt slabă cași secsul meu, coborâtă din asemine neam și astfel însoțită. Am încercat cu asprime tăria mea, făcându-mi de bună voe o rană aci la umăr. Aș suferi-o oare aceasta cu răbdare și nu un secret al soțului meu.

BRUTUS.

O zei, învoiți-mă a fi demn de această vrednică soție. (S'aude bătând în ușă). Ai auzit? Cineva bate la ușă; Dute de așteaptă puțin în casă și în curând vei primi știința pe care inima mea ți-o țineă încă ascunsă. Iți voi descoperi tot secretul făgăduințelor mele și semnele înscrise pe fruntea mea întunecată. Părăsești-mă îndată (Porția se duce).

(Lucius revine cu Ligarius).

BRUTUS.

Cine bate la ușă Lucius?

LUCIUS.

Aci e un bolnav care dorește să'ți vorbească.

BRUTUS.

E Ligarius de care Metellus mi-a vorbit. Tu dute la o parte. Caius Ligarius, nu e așa?

LIGARIUS.

Cu o limbă slabă îți urez o bună dimineață.

BRUTUS.

Ce timp ți-ai ales viteazule. Caius de a purta o legătură! De nu ai fi bolnav!

LIGARIUS.

Mă lepăd de boală dacă Brutus pregătește o faptă demnă de cinste.

BRUTUS.

Pregătesc o asemenea faptă de ar fi numai urechea ta sănătoasă pentru a auzi de dânsa.

LIGARIUS.

În numele fiecăruia zeu, în fața căruia să închin Romanii. Aci mă lepăd de boală. Suflete al Romii! Tu coborâtor viteaz al unui nobil sânge! ca un vrăjitor ai răsculat în mine duhul cel nesimțitor. Acuma dă-mi de lucru, voi să mă încerc la cele mai grele și chiar să le îndeplinesc. Ce este de făcut?

BRUTUS.

O faptă îndrăsneață care va vindecă pe cei bolnavi.

LIGARIUS.

Nu sunt oare și de cei sănătoși pe care trebuie săi facem bolnavi.

BRUTUS.

Sunt în adevăr de aceștia. Ce este iubite

Caius îți voi mărturisi îndreptându-ne spre acela în contra căruia trebui s'o făptuim.

LIGARIUS.

Pășește înainte și cu o inimă arzătoare te voi urmă pentru a face cea ce nu știi, căci mie mi-e deajuns să știi că Brutus pășește înaintea mea.

BRUTUS.

Urmiază-mă dar.

(Amândoi iese).

SCENA II.

ROMA. O CAMERĂ ÎN PALATUL LUI CAESAR.

(Tunete și fulgere. Caesar în haine de noapte).

CAESAR.

Astă noapte pământul și cerul erau în război. Calpurnia în somn a strigat de trei ori «Ajutați! omoară pe Caesar» Eh! nu e nimeni aicea?

(Un servitor vine).

SERVITORUL.

Stăpâne?

Iulius Caesar.

CAESAR.

Dute de spune augurilor să pregătească de îndată o jertfă și adă-mi răspunsul lor despre rezultat.

SERVITORUL.

Voi urmà. (se duce. Calpurnia vine).

CALPURNIA.

Ce gândești Caesar? Vrai să ieși? Nici un pas nu trebuie să te depărtezi astăzi din casă.

CAESAR.

Caesar va ieși. Pe mine primejdiile totdeauna, numai pe dela spate m'au amenințat. Când vor vedea fruntea lui Caesar au și dispărut.

CALPURNIA.

Nici odată Caesar n'am crezut în semne de prevestire. Acuma însă mi-e teamă de ele. In casă este unul care, osebit de cele ce chiar noi am văzut și auzit, ne mai istorisește despre lucruri groaznice ce straja a văzut. Pe strada publică a fătat o leoaică

și morminte s'au deschis slobozind morții lor. Ostași crunți și înfocați au combătut deasupra nourilor, în rânduri, în despărțituri și cu războinica orânduială, de unde stropituri de sânge au picat pe Capitol. Sgomotul bătălii sfăriiă prin aer; caii nechezeau, bărbații murind horcăiau și stafii se preumblau vaitându-se pe strade. O Caesar! neauzite sunt aceste lucruri, mi-e teamă de ele.

CAESAR.

Putem oare împedica ceace Zeii puternici au hotărât? Totuș voi ieși căci aceste semne privesc pe lumea întreagă tot atât cât și pe Caesar.

CALPURNIA.

Comete nu se ivesc pentru moartea unui calic; chiar și cerul înflăcărat ne prevestește moartea unui principe.

CAESAR.

Mișelul moare de multeori înainte de a muri. Voinicii gustă numai odată moartea. Din toate minunile de carele am auzit po-

menindu-se, cea mai mare îmi pare a fi frica ce o au oamenii de moarte, deși văd că ea e soarta tuturor și totuș vine când trebuie să vie. (Servitorul revine).

Care e părerea augurilor?

SERVITORUL.

Vă sfătuesc a nu eși astăzi: când au scos mațele vitei jertfite nu au găsit inimă.

CAESAR.

Aceasta o fac zeii spre rușinea celor mișei. Da, o vită fără de inimă ar fi Caesar, dacă de frică ar rămâne astăzi acasă. Aceasta nu o va face. Primejdia o știe prea bine că Caesar e încă mai primejdios decât dânsa. Suntem doi lei fătați în aceeași zi, eu însă cel mai bătrân și cel mai îngrozitor: Caesar totuș va eși.

CALPURNIA.

Ah, soțul meu! O prea mare încredere îți pierde înțelepciunea. Nu ieși astăzi. Zi că e frica mea, nu a ta care te reține acasă. Vom trimete pe Marcus Antonius la Senat

să zică că ești bolnav astăzi. Cad în genuchi ca să te conving.

CAESAR.

Fie dar. Marcus Antonius va zice, că nu sunt dispus și spre a-ți face plăcere, voi rămâne acasă. (Decius vine). Iată Decius Brutus; el o va pune la cale.

DECIUS.

Salutare Caesar! Ziua bună demne Caesar! Am venit să te întovărășesc până la Senat.

CAESAR.

Și ai venit tocmai la timp să duci salutările mele senatorilor; să le spui că nu voi să vin astăzi; că nu pot, nu e adevărat; că nu cutez, nici atâta. Nu voi să vin astăzi. Spune-le aceasta.

CALPURNIA.

Zi că e bolnav.

CAESAR.

Caesar să se ajute cu minciuni? De aceea oare am întins brațul meu învingător asupra

lumii, ca să mă sfiesc de a arăta adevărul unor bătrâni înălbiți? Du-te Decius, spune numai că Caesar nu vrea să vie.

DECIUS.

Arată-mi motivul, marele Caesar, ca să nu mă rătăc când voi spune-o.

CAESAR.

Motivul e numai voința mea ; nu vreau să vin. Aceasta ajunge spre mulțumirea Senatului. Ca să-ți fac însă plăcere, ție în parte, fiindcă te iubesc, îți voi mărturisi-o. Calpurnia aci, soția mea, mă reține acasă. A visat astă noapte, că vedea figura mea vărsând ca o fântână săritoare din vreo sută de țevi, sânge curat. Romani voinici s'adunau și scaldau râzând mâinile lor în el. Aceasta, după cum o tălmăcește, ar fi o prevestire și un semn de o nenorocire ce m'amenință și în genunchi m'a rugat să nu ies astăzi.

DECIUS.

Ați dat o tălmăcire cu totul greșită acestui vis. Era o frumoasă și fericită apariție. Fi-

gura ta prin multe țevi stropind sângele în carele atâția Romani zâmbind scaldau mâinele, înseamnă că mareața Romă va soarbe din tine sângele vieții sale ; că bărbați însemnați se vor grămădi în jurul tău pentru a obține distincțiuni și posturile cele sfinte și onorabile. Iată care e semnificația acestui vis al Calpurnii.

CAESAR.

L'ai tălmăcit bine în acest fel.

DECIUS.

Și mai ales când vei fi auzit cea ce-ți vestesc. Să știi dar că astăzi Senatul e hotărât să dea marelui Caesar o coroană. Dacă însă le trimeți răspuns că nu vrei să vii, poate că se vor răsgândi. Prea ușor ar putea s'o ei în răs ; lesne s'ar găsi vre-unul să zică : « Amânați ședința pe altă zi până când soția lui Caesar va avea visuri mai priincioase. Dacă Caesar se dosește, nu vor șopti oare : Vedeți ! Caesar să teme. Iartă-mă Caesar, marea iubire ce o am pentru tine mă îndeamnă a-ți spune aceste vorbe spre fo-

losul tău și judecata îmi este stăpânită de prietenia mea.

CAESAR.

Cât de proastă apare acuma frica ta, Calpurnia! mă rușinez că i-am cedat. Dați-mi toga mea, căci vreau să ies.

(Publius, Brutus, Ligarius, Metellus, Casca, Trebonius și Cinna vin).

Iată și Publius care vine să mă iă.

PUBLIUS.

Ziua bună, Caesar.

CAESAR.

Publius, să fii bine venit! Ce Brutus? Ești și tu sculat așa de dimineață? Ziua bună, Casca! Caius Ligarius; niciodată, Caesar, nu ți-a fost atât de dușman ca aceste friguri, care te-au slăbit. Câte ore sunt?

BRUTUS.

A bătut a opta oară.

CAESAR.

Vă mulțumesc pentru truda și curtenia voastră.

(Antonius vine).

Priviți! Marcus Antonius e și el sculat; deși petrece noaptea târziu. Antonius, te salut!

ANTONIUS.

Pe tine asemeni, înalte Caesar.

CAESAR.

Dați ordin toate în casă să fie pregătite. Nu mi se cuvine să fac lumea să mă aștepte. Eh, Cinna! Eh, Metellus! și tu Trebonius! Am de vorbit vreo oră cu tine. Nu uită să vii astăzi la mine și rămâi aproape de mine ca să-mi amintesc de tine.

TREBONIUS.

Aceasta o voi face, Caesar (la o parte). Îți voi fi atât de aproape că prietenii tăi cei mai buni vor dori, să fiu fost mai depărtat.

CAESAR.

Iubiți prieteni, urmați-mă înnăuntru și beți ceva vin. După aceasta vom merge împreună ca prieteni.

BRUTUS (la o parte).

Aparența nu s'aseamănă totdeauna cu

realitatea, Caesar ! Inima lui Brutus plânge când o gândești.

SCENA III.

ROMA. O STRADĂ APROAPE DE CAPITOL.
(Artemidorus vine citind o scrisoare).

ARTEMIDORUS.

«Caesar păzește-te de Brutus; urmărește pe Casius; nu te apropiă de Casca; aruncăți privirile asupra lui Cinna; nu te încrede în Trebonius; privighiază bine pe Metellus Cimber; Decius Brutus nu te iubește: ai nemulțumit pe Caius Ligarius. Acești bărbați nu au decât un gând și acest gând e îndreptat împotriva lui Caesar. — Dacă nu ești nemuritor, privește în jurul tău: nepăsarea înlesnește conspirația. Zei puternici să te păzească! Unul care te iubește. Artemidorus.» Stau aici până ce voi vedea trecând pe Caesar și atunci îi voi înmâna această scrisoare ca o jalbă. Mă căinez să văz că virtutea nu-și poate avea traiu fără a fi persecutată de invidie. Vei trăi, Caesar, dacă vei putea citi aceasta; dacă

nu, atuncea destinul s'a înțeles și el cu trădătorii. (Iese)

SCENA IV.

ROMA. O ALTĂ PARTE A ACESTEI STRADE ÎN FAȚA
CASEI LUI BRUTUS.

(Porția și Lucius vin.)

PORTIA.

Te rog, băiete, aleargă până la Senat; nu te întârziă cu așteptarea vre-unui răspuns, dar pleacă de îndată. Ce mai aștepți?

LUCIUS.

Pentru a auzi ce poruncești stăpână.

PORTIA.

Aș dori să știu că ești acolo și să te văd reîntors aci înainte de ați putea zice, ce ai de căutat acolo. — (în parte) O statornicie, vino cu tăria ta în ajutorul meu, așază o stâncă între inima și limba mea. Am o minte de bărbat, însă numai puterea unei femei. Ce greu e pentru o femeie de a păzi un secret! Nu ai plecat încă?

LUCIUS.

Spune-mi ce voi avea de făcut, stăpână? Să alerg până la Capitol și alta nimică? să vin iarăși la domnia voastră și alta nimică?

PORTIA.

Da băete, adă-mi răspuns dacă stăpânul tău e sănătos, fiindcă era cam bolnav când s'a depărtat de aci. Inseamnă bine ce face Caesar și ce bărbați îl încunjură! Ce vuet s'aude?

LUCIUS.

Nu aud nimica stăpână.

PORTIA.

Te rog ascultă bine: am auzit vântul aducându-ne dela Capitol un zgomot sălbatic ca de o luptă.

LUCIUS.

Fii liniștită, stăpână, nu aud nimica.

(Prorocul vine).

PORTIA.

Vino aci omule: Pe unde te-a adus calea ta?

PROROCUL.

Dela casa mea, bună Doamnă.

PORTIA.

Ce oră să fie ?

PROROCUL.

Cam a noua oră, doamnă.

PORTIA.

Caesar să fie oare dus la Capitol ?

PROROCUL.

Încă nu doamnă. Mă duc să-mi aleg un loc de unde să-l pot vedea trecând spre Capitol.

PORTIA.

Ai de dat vre-o jalbă lui Caesar. Nu e așa ?

PROROCUL.

Așa e doamnă : de ar fi numai Caesar destul de bine dispus pentru Caesar ca să

mă asculte. Îl voi ruga să fie un bun prietin chiar pentru dânsul.

PORTIA.

Cum? știi că au de gând să-i facă ceva de rău.

PROROCUL.

Nu prevăd nimica bine lămurit; mi-e teamă însă de multe ce s'ar putea întâmpla. Ziua bună! strada e prea îngustă aci. Mulțimea care se ține de urmele lui Caesar, alcătuită de senatori, pretori și petiționari ordinari ar putea nimici aproape cu totul un om slab ca mine. Voi să-mi aleg un loc mai larg de unde voi putea vorbi cu marele Caesar când va trece pe dinaintea mea.

(Se duce).

PORTIA.

Trebue să mă duc acasă. Ce lucru slab e inima femeii! O Brutus! Cerul să te ajute în întreprinderea ta! Sunt încredințată că băiatul mă aude. (Cu voce tare lui Lucius). Brutus va prezintă lui Caesar o cerere pe care Caesar nu voiește să i-o îndeplinească.

O, am să leșin ! aleargă Lucius, du salutări soțului meu.

Spune-i că sunt veselă ; întoarce-te iarăș la mine și adămi veste de cele ce el ți-ar fi ordonat.

(Se depărtează în diferite direcții).

ACTUL III

SCENA I.

ROMA. CAPITOL. ȘEDINȚA SENATULUI.

(Popor adunat pe strada ce duce la Capitol între care Artemidorus și prorocul. Sunete de trompete. Caesar, Brutus, Cassius, Casca, Decius, Metellus, Trebonius, Cinna, Antonius, Lepidus, Popilius, Publius și alții vin).

CAESAR.

Idul lui Martie a sosit acum.

PROROCUL.

Așa e Caesar, dar nu a trecut.

ARTEMIDORUS.

Salutare, Caesar! Citește această scrisoare.

DECIUS.

Trebonius te roagă la timp, după cuviința ta, să citești această plecată jalbă.

ARTEMIDORUS.

Citește întâi pe a mea Caesar ! Cererea mea privește mal de aproape pe Caesar.

(S'apropie de Caesar).

CAESAR.

Ce ne privește va rămâne la urmă.

ARTEMIDORUS.

Nu o amână Caesar ; citește-o îndată.

CAESAR.

Ce, acest om e nebun ?

PUBLIUS.

Dă-te în lături, omule !

CASSIUS.

Ce vă grămădiți pe stradă cu cereri ?
Veniți la Capitol.

(Caesar intră în Capitol, ceilalți îl urmează. Toți senatorii se ridic în picioare).

POPILIUS.

Vă urez să răușiți în întreprinderea voastră, de astăzi.

CASSIUS.

Ce întreprindere' Lena ?

POPILIUS.

Să vă meargă bine ! (S'apropie de Caesar).

BRUTUS.

Ce a zis Popilius Lena ?

CASSIUS.

El dorește ca întreprinderea noastră să reușească astăzi. Mi-e teamă că planul nostru e descoperit.

BRUTUS.

Privește cum s'apropie el de Caesar, urmăriți-l bine.

CASSIUS.

Grăbește-te Casca căci ne e teamă să nu ne iasă înainte. Dacă aceasta e desvăluit sau Caesar, sau Cassius nu se mai întoarce ; fiindcă eu mă sinucid.

BRUTUS.

Fii statornic, Cassius. Popilius nu vor-

bește de planul nostru. El zâmbește și iată
Caesar nu'și schimbă fața.

CASSIUS.

Trebonius nu'și pierde timpul, Brutus, pri-
vește cu ce ghibăcie atrage pe Marcus
Antonius într'o parte. (Antonius și Trebonius ese
Caesar și Senatorii se așează la locurile lor).

DECIUS.

Unde e Metellus Cimber? Să vie îndată
să prezinte jalba sa lui Caesar.

BRUTUS.

El e gata, înconjurați-l și ajutați-l.

CINNA.

Casca, tu trebuie să ridici cel întâi brațul.

CASCA.

Suntem toți de față?

CAESAR.

Care sunt tânguiriile ce trebuie să le re-
zolve astăzi Caesar cu Senatul său.

METELLUS.

Gloriosule, a tot puternice și înalte Caesar Metellus Cimber închină înaintea scaunului tău o inimă plină de umilință. (Ingenunchiare).

CAESAR.

Ascultă, Cimber, trebuie să te preîntâmpin. Aceste lingușiri și târiri slugarnice ar putea poate înfierbânta sângele unor oameni de rând, preschimbând într'o voință copilărească o hotărîre precugetată și rostită. Nu fii însă atât de zălud a gândi că sângele lui Caesar se tulbură atât de ușor, până își perde adevărata sa tărie, prin cea ce înduioșește pe nebuni, prin cuvinte dulci, plecări josnice, lingușiri de câne. Fratele tău e surgunit prin o hotărîre. Dacă te umilești pentru dânsul te rogi și te lingușești, atunci te resping ca pe un câne. Vei ști că Caesar nu face nedreptăți, fără motive nu îl satisfaci.

METELLUS.

Nu e oare vreo voce mai demnă decât a mea, care să sune mai dulce în auzul

marelui Caesar pentru reîntoarcerea fratelui meu surgunit.

BRUTUS.

Sărut mâna ta, însă nu ca un lingușitor, și stăruii și eu Caesar, ca rechemarea să fie deîndată încuviințată lui Publius Cimber!

CAESAR.

Ce ? Brutus !

CASSIUS.

Iertare Caesar ! Caesar iertare ! Și Cassius adânc se pleacă la picioarele tale pentru a dobândi iertarea lui Cimber.

CAESAR.

Aș putea să mă las să fiu mișcat, dacă aș semăna vouă. M'ar mișcă rugămintea, dacă m'aș ruga și eu pentru a mișca. Sunt însă statornic ca steaua nordului, a cărei chip nestrămutat și în veci neschimbat nu mai are un alt asemănat în tot cuprinsul firmamentului : Cerul strălucește cu scânteii fără număr, și foc sunt ele toate și fiecare luminează. E una însă, numai o singură

stea care își menține locul ei. Asemenea și în lume ; ea e plină de oameni, și oamenii sunt simțitori fiind carne și sânge ; în mulțime însă cunosc pe unul numai care neînvins își menține locul ; neclintit de grămadă ; că eu sunt acela, mă veți îngădui a v'o dovedi și prin aceasta, că am stăruit cu tărie pentru surgunirea lui Cimber și că o mențin că el trebuie să rămâie în surghiun.

CINNA.

O Caesar !

CAESAR.

Retrage-te, îți poruncesc ! Vrei să strămuți Olimpul ?

DECIUS.

Inalte Caesar.

CAESAR.

Nu a îngenunchiat și Brutus în zadar ?

CASCA.

Brațe, vorbiți pentru mine.

(Casca lovește pe Caesar cu pumnalul în spate, Caesar s'aruncă pe brațele lui ș'atuncea e străpuns de ceilați conspiratori cu pumnale și în urmă de Marcus Brutus).

CAESAR.

Brutus și tu? Cază dar Caesar. (El moare.
Senatorii și poporul se împrăstie speriați).

CINNA.

Liberare! Libertate! Tirania e moartă!
răspândiți-vă, vestiți-o și strigați-o prin strade.

CASSIUS.

Urcați-vă la tribună! strigați liberare! li-
bertate! restabilire.

BRUTUS.

Nu vă speriați, popor și senatori! Nu
fugiți, stați, ambiția ș'a primit osânda.

CASCA.

Urcă-te la tribună Brutus.

DECIUS.

Și tu Cassius.

BRUTUS.

Unde e Publius?

CINNA.

Aci, incremenit de această răscoală.

METELLUS.

Stați grămădiți la un loc, dacă cumva un amic de a lui Caesar...

BRUTUS.

Ce vorbiți de stat! Publius liniștește-te. Nu ni e gândul de ați face rău ție, sau la vreun alt Roman. Spune-le aceasta.

CASSIUS.

Du-te Publius, ca poporul care se grămădește în jurul nostru să nu s'atingă de bătrâneța ta.

BRUTUS.

Du-te după cum te sfătuește și nimeni să nu răspunză de această faptă decât numai noi făptuitorii.

CASSIUS.

Unde e Marcus Antonius?

TREBONIUS.

A fugit speriat acasă și bărbați, femei și copii stau înspăimântați; alții țipă și fug ca și când ar fi sosit ultima zi a lumii.

BRUTUS.

O, soartă, vom vedea care îți este placul.
Cu toții știm că suntem muritori. Numai
amânare și câștig de timp e scopul omenirii.

CASSIUS.

Dar, cel ce fură douăzeci de ani din viață,
își scurtează cu atâtea ani și frica ce o are
de moarte.

BRUTUS.

Recunoașteți-o aceasta, și moartea devine
o binefacere. Suntem dar prieteni a lui Cae-
sar noi cari i-am scurtat frica de moarte.
Plecați-vă, Romani! și scaldând mânele noa-
stre până la umăr în sângele lui Caesar,
colorați spadele voastre! să ieșim afară pe
piață și asupra capetelor ridicând armele
înroșite să strigăm toți: Liberare! pace!
libertate!

CASSIUS.

Plecați-vă și scaldați! In timpuri depăr-
tate acest măreț spectacol va fi reînnoit în
limbi încă necunoscute și cu o pompă străină.

BRUTUS.

Adeseaori Caesar va mai muri pe scenă, el care acuma, desprețuit ca țărână, e culcat aci sub pedestalul lui Pompeius.

CASSIUS.

De câte ori vor reînoi acest spectacol vor și desemna conspirația noastră ca aceea a bărbaților cari au redat libertatea țării lor.

DECIUS.

Eh bine, să ieșim.

CASSIUS.

Da, toți să ieșim, Brutus înainte și urmele sale să i le împodobim cu cele mai viteze și demne inimi a Romii.

BRUTUS.

Tăcere, cine vine ?

(Un servitor vine).

Un prietin al lui Marcus Antonius.

SERVITORUL.

Astfel Brutus mi-a poruncit, stăpânul meu a cădea în genunchi, astfel, mi-a poruncit

să mă umilesc și plecat jos până la pământ astfel să vorbesc : Brutus e demn viteaz, deștept și cinstit ; Caesar eră mare, îndrăzneț, înalt și bun. Zi : pe Brutus îl iubesc și îl stimez. Zi : De Caesar îmi eră teamă, l-am stimat și l-am iubit. De ar vroî Brutus să dea voe lui Antonius a se apropiă de dânsul, fără primejdii pentru a afla cum a meritat Caesar o asemenea moarte atuncea mortul Caesar nu va fi atât de scump lui Marcus Antonius cât Brutus în viață fiind. El e chiar dispus a urmă cu credință soarta și partidul vrednicului Brutus prin toate primejdiile ce ni le rezervă nestatornicia constituții noastre. Aceasta a zis stăpânul meu Marcus Antonius.

BRUTUS.

Stăpânul tău e un Român cuminte și viteaz. L'am stimat totdeauna ca atare. Spune-i că-i voi da seamă de toate, dacă e dispus a veni aci și pe cinstea mea îl asigur că nu va fi atins de noi.

SERVITORUL.

Îl voi chemă de îndată (se duce).

BRUTUS.

Știu că vom avea în el un bun prietin.

CASSIUS.

O doresc să fie așa, în mine însă domnește o presimțire care mă face să mă tem mult de dânsul și presimțirele mele din nenorocire se îndeplinesc totdeauna fără greș.

(Antonius vine)

BRUTUS.

Iată Antonius vine. Fii binevenit, Marcus Antonius !

ANTONIUS.

O puternice Caesar ! Ești tu căzut atât de jos ? Toate victoriile, gloriile, triumfurile, isbândeale tale, stau ele toate cufundate în acest spațiu restrâns ? Rămâi în pace ! Nu știu vrednici Domni care vă e gândul, a cui cădere ați mai hotărât-o și cine va trebui să-și mai lase viața. De sunt și eu unul dintr'acei, nici o oră nu va putea fi mai bine aleasă decât ora morții lui Caesar, nici o armă va fi pe jumătate atât prețuită de mine, decât aceste ale voastre spade, împo-

dobite cu sângele cel mai demn al lumii. Vă rog, dacă îmi sunteți dușmani, îndepliniți-vă plăcerea, acum, pe când mânele voastre sunt încă roșii de sânge! și de aș trăi încă o mie de ani, nici odată nu mă voi simți mai bine pregătit la moarte, nici un loc, nici o cale spre moarte, îmi va conveni mai bine decât de a peri aci lângă Caesar și prin voi, spiritele cele mai eroice al veacului nostru.

BRUTUS.

O Marcus Antonius! nu pretinde moartea ta! știi că trebuie să părem sângeroși și crunți după cum suntem desemnați prin mânele noastre precum și prin fapta îndeplinită. Tu vezi însă numai mânele noastre și această sîngeroasă operă pe care au îndeplinit-o; nu vezi inimile noastre. Ele sunt pline de jale și jalea pentru toată nevoia Romii a făcut această în potriva lui Caesar, (precum focul stinge, focul și jalea e stinsă de jale). În ceea ce te privește, spadele noastre nu au tăiș pentru tine Antonius; brațele ne sunt fără mânie și inimile noastre sunt gata a

să înfrăți cu tine cu multă iubire, cu gânduri neprefăcute și cu stimă.

CASSIUS:

Pentru distribuirea demnităților vocea ta va fi ascultată, ca cea a oricărui cetățean.

BRUTUS.

Fii răbdător până ce vom fi liniștit poporul, care e amețit de frică ; apoi vei afla pentru ce am lucrat astfel deși iubeam pe Caesar când l-am străpuns.

ANTONIUS.

Nu mă îndoesc de înțelepciunea voastră. Fiecare din voi să-mi întinză mâna sa însângerată. Mai întâi voi strânge pe a ta, Marcus Brutus ; apoi pe a ta, Caius Cassius ; acuma pe a ta, Decius Brutus ; a ta acuma, Metellus ; a ta Cinna ; și, viteazul meu Casca, pe a ta. Întinde-mi și tu mâna, bunule Trebonius, cel din urmă dar nu cel din urmă în inima mea. Voi toți, demnii mei domni, nu știu ce să vă zic. Influența mea e așezată acuma pe o temelie atât de slabă că trebui să vă par a fi una din

aceste două rele, un mișel sau un lingușitor. Că te-am iubit, Caesar, o, aceasta e adevărat. Dacă dar spiritul tău își aruncă acuma privirea sa asupra noastră, nu te va durea oare mai tare decât chiar moartea de a vedea pe al tău Antonius împăcându-se și strângând degetele însângerate a vrășmașilor tăi, tu cel mai demn din toți în fața trupului tău? De aș avea atâția ochi pe cât ai tu răni și toți neîncetat ar vărsa lacrimi pe cât sânge s'a scurs din rănilile tale, aceasta mi s'ar cuveni mai bine decât de a trata în termeni prietenești cu vrășmașii tăi. Iartă-mă, Iulius! Aci ai fost atins, aci ai picat, cerb viteaz și aci stau vânătorii tăi purtând semnele omorului și colorați cu sângele tău. O lume, tu erai pădurea acestui cerb și el, o lume! era podoba ta! Culcat aci te asemeni cu un vânat căzut prada multor principii.

CASSIUS.

Marcus Antonius!

ANTONIUS.

Mă iartă, Caius Cassius: chiar și vrăș-

mașii lui Caesar vor zice aceasta. Din partea unui prietin această laudă apare numai ca simplă modestie.

CASSIUS.

Nu-ți bănuiesc că lauzi astfel pe Caesar; cum te gândești însă să stai cu noi? Vrei să fii socotit printre prietini noștri? sau ne lași să pășim înainte fără a ne sprijini pe tine.

ANTONIUS.

De aceea am strâns mâinele voastre; gândul meu s'a rătăcit numai când am văzut pe Caesar. Vă sunt prieten și vă iubesc pe toți cu speranță că îmi veți arăta pentru care motive și în ce împrejurare Caesar a putut fi primejdios.

BRUTUS.

De sigur căci dealtmintrelea această faptă ar fi un spectacol sălbatic; motivele noastre sunt atât de bine chibzuite Marcus Antonius că ele îți vor părea îndestulătoare chiar de ai fi un fiu al lui Caesar.

ANTONIUS.

Nici eu nu pretind alta. Vă mai rog să-mi dați încuviințarea de a expune mortul pe piața publică și de a vorbi de pe tribună, cu ocazia înmormântărei după cum se cuvine unui prietin.

BRUTUS.

Așa să fie, Marcus Antonius.

CASSIUS.

Brutus, un cuvânt dacă îți place ! (Încet lui Brutus). Nu știi ce faci : nu-i da voie lui Antoniu să ție cuvântarea. Nu te gândești până unde poporul ar putea fi ațîțat prin expunerea sa ?

BRUTUS (în parte lui Cassius).

Nu ; mă iartă. Chiar eu mă voi urca mai întâi la tribună și voi expune motivele pentru moartea lui Caesar. Voi lămuri ca cele ce, în urma noastră, le va spune Antoniu, sunt expuse cu voia noastră, fiindcă vedem cu plăcere ca lui Caesar să i se facă toată cinstea consfințită prin obicei. Aceasta ne va aduce mai mult folos decât pagubă.

CASSIUS. (La o parte lui Brutus).

Nu se știe ce se poate întâmpla; mie nu-mi place aceasta.

BRUTUS.

Marcus Antonius! aci îți predăm trupul lui Caesar. Nu ne vei ține de rău în cuvântarea ta, dealtmintrelea vei lăuda după putință pe Caesar arătând însă că această expunere o faci cu învoirea noastră. În celelalte nu vei avea nici o legătură cu această afacere. Vei vorbi de pe aceiaș tribună la care mă duc acuma, după ce însă mai întâi voi fi isprăvit cu cuvântarea mea.

ANTONIUS.

Așa să fie, nu doresc alta nimica.

BRUTUS.

Pregătește dar mortul și urmează-ne.

(Toți se duc afară de Antonius).

ANTONIUS.

O iartă-mă bucațică însângerată de pământ că am tratat liniștit și prietinește cu acești casapi. Tu ești rămășița celui mai

demn bărbat care a trăit vreodată în cursul schimbător al timpurilor. Afurisite să fie mâinele care au vărsat acest sânge! Pro-rocesc deasupra rănilor tale, care ca niște gure mute, își deschid buzile înroșite pentru a cerșetori dela mine ajutorul glasului și a limbei mele, — un blestem va pică asupra minților oamenilor; furia casnică și sălbăticia războiului civil vor tulbură toate părțile Italiei; vărsări de sânge și destrucțiuni vor urmă neîncetat; omoruri, prădăciuni și lucrurile cele mai înfricoșătoare vor deveni atât de obișnuite că chiar și mumele vor zâmbi când vor vedeà pruncii lor ruși în bucați de furia războiului. Orice milă va dispăre înădușită de abuzul cruzimilor; iar spiritul lui Caesar, căutându-și răzbunare, întovărășit de Ate, ieșită arzătoare din fundul iadului, cu glas de stăpân va strigă «omor și vijelii» înăuntrul acestor țărături și va deslănțui câinii războiului ca această ticăloșie să pătrunză la cer prin putoarea hoi-turilor omenești care vor cerșetori înmormântarea lor.

(Un servitor vine).

Tu ești în slujba lui Octavius Caesar, nu e așa ?

SERVITORUL.

Așa este Marcus Antonius.

ANTONIUS.

Caesar i-a scris să vie la Roma.

SERVITORUL.

El a primit scrisorile și se află pe drum; m'a însărcinat a vă spune-o din gură. (Văzând trupul lui Caesar). O Caesar !

ANTONIUS.

Inima ta s'a tulburat, du-te la o parte și plânge ! Văd că supărarea e molipsitoare căci ochii mei au început să curgă când au văzut lacrimi de necaz în ai tăi. Vine stăpânul tău ?

SERVITORUL.

Se va opri pe noapte într'o depărtare de șapte leghe dela Roma.

ANTONIUS.

Călărește repede îndărăt la dânsul și ves-

tești-i ce s'a întâmplat : Aci e o Romă mână-
nită, o Romă primejdioasă, o Romă lipsită
încă de siguranță pentru Octavius. Gră-
bește-te de i-o spune aceasta! Nu, oprește-te
încă! nu te duce până ce mai întâi voi fi
purtat acest trup pe piață și voi fi încercat
prin cuvântarea mea ce impresie a făcut
asupra poporului neomenoasa faptă a acestor
bărbați sângeroși. Potrivit cu aceasta vei
vesti tânărului Caesar în ce stare se gă-
sesc lucrurile aci. Ajută-mă cu puterea ta.

(Amândoi se duc cu trupul lui Caesar).

SCENA II.

ROMA. FORUMUL.

(Brutus și Cassius vin urmați de mulți cetățeni).

CETĂȚENI.

Cerem socoteală ; dați-ne socoteală.

BRUTUS.

Urmați-mă dar prietini și ascultați-mă.
Tu Cassius du-te într'o altă stradă și împarte
norodul. Cei cari voesc să mă auză vor-
bind să rămâe aci. Cei cari voiesc să ur-

meze pe Cassius să se ducă după dânsul. Voim să expunem în public motivele care ne-au îndemnat a ucide pe Caesar.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Voiu s'ascult pe Brutus.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Eu pe Cassius. Astfel vom putea cum-păni motivele după ce vom fi ascultat pe amândoi.

(Cassius se duce cu o parte de cetățeni. Brutus se urcă pe rostra).

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Onorabilul Brutus s'a urcat: tăcere!

BRUTUS.

Stați liniștiți până la sfârșit. Romani, con-cetățeni, prieteni! Ascultați-mă apărând cauza mea și păziți tăcere pentru a putea ascultă. Dați-mi crezare în vederea cinstei mele și stimați cinstea mea pentru a putea crede. Judecați-mă după propria voastră minte, deșteptați însă mințile voastre pentru a putea mai bine judeca. Dacă în această adunare se află un prietin devotat lui Caesar,

aceluia îi zic : Iubirea lui Brutus pentru Caesar nu era mai slabă decât a ta. Dacă însă acel prieten mă întreabă, deci dar Brutus te-ai răsculat tu în contra lui Caesar, atuncea răspunsul meu este : nu, pentru că am iubit mai puțin pe Caesar, ci fiindcă Roma îmi era mai scumpă. Ce? ați voi poate ca Caesar să fie în viață și voi să muriți toți în robie? Nu vă priește mai bine ca Caesar să fie mort pentru a putea trăi toți în libertate. Fiindcă Caesar m'a iubit vărs lacrimile mele pentru dânsul. Pentru că era cu noroc, mă veselesc, pentru că era viteaz, îl stimez; fiind însă că era ambițios, iată cauza pentru care l-am omorât. Așa dar lacrimi pentru prietinia sa, veselie pentru norocul său, stimă pentru vitejia sa, moartea însă pentru ambiția sa. Care aci are o inimă destul de josnică pentru a trăi în robie? Dacă este vreunul, să vorbească, căci pe dânsul l-am atins. Este aci vre-unul destul de nesimțitor pentru a dori a nu fi un cetățean al Romii? Dacă este unul, să vorbească căci pe dânsul l-am atins. Mă opresc ca să aud răspunsul vostru.

CETAȚENI.

Niciunul Brutus, niciunul.

BRUTUS.

Atuncea dar n'am atins pe nimeni. Nu am făcut alta lui Caesar decât ceea ce ați face și voi lui Brutus. Instrucția asupra morții sale e însemnată în Capitol. Gloria sa nu e micșorată în acele fapte în carele el a avut merite, crimele pentru carele a suferit moarte nu sunt mărite. (Antonius și alții vin cu trupul lui Caesar). Aci sosește trupul său plâns de Marcus Antonius, care deși nu a luat parte la omorul lui, totuși se va bucura și el de foloasele rezultate din această moarte, luând o parte activă la regularea binelui comun. Care din voi nu va avea acelaș drept? Cu aceasta mă retrag. Precum am omorât pe cel mai scump al meu prietin pentru binele Romii, asemenea păstrez tot acel pumnal pentru mine, când îi va place patriei de a pretinde jertfa vieții mele.

CETAȚENII.

Să trăești Brutus, să trăești, să trăești!

PRIMUL CETĂȚEAN.

Conduceți-l în triumf la locuința sa.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Ridicații o statuă pe lângă acele a strămoșilor săi.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Să înlocuiască el pe Caesar.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

În persoana lui Brutus veți răsplăti meritele cele mai bune a lui Caesar.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Să-l întovărășim până acasă cu strigăte de veselie.

BRUTUS.

Concetățeni!

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Tăceți, liniștiți-vă! Brutus vorbește.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Tăcere.

BRUTUS.

Bunii mei cetățeni, lăsați-mă să mă duc singur acasă. Dacă mă iubiți rămâneți aci la Marcus Antonius. Onorați pe mortul Caesar, onorați cuvântarea prin care dânsul va glorifica pe Caesar. Antonius este înputernicit de noi a vorbi, vă rog dar ca nimeni să nu se depărteze de aci afară de mine până ce nu va fi isprăvit Marcus Antonius cuvântarea sa.

(Brutus se duce).

PRIMUL CETĂȚEAN.

Rămâneți dar s'ascultăm pe Marcus Antonius.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Invoiți-l a se urcă la tribuna oratorilor. Dar ascultați-l! Onorabile Antonius, urcă-te la Tribună.

ANTONIUS.

Din pricina lui Brutus vă sunt foarte îndatorit.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Ce spune el acolo de Brutus.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Spune că din pricina lui Brutus s'ar simți foarte îndatorit către noi toți.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Ar face bine să nu vorbească rău de Brutus.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Caesar erà un tiran.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Aceasta nu mai e supus îndoieli și e o fericire pentru noi că Roma a scăpat de dânsul.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Tăcere! ascultați ce poate să ne zică Antonius.

ANTONIUS.

Vrednici Romani.

CETĂȚENII.

Tăceți, ascultați-l.

ANTONIUS.

Concetățeni, prieteni! Romani! Asculta-

ți-mă, voiu să înmormântează pe Caesar, iar nu să-l laud. Răul ce-l fac oamenii trăește și după moartea lor. Binele mai totdeauna se înmormântează cu oasele lor. Să fie oare tot astfel și cu Caesar? Onorabilul Brutus va zis că el erà ambițios și dacă e așa apoi erà o mare greșală și grea este pedeapsa care a suferit-o Caesar pentru ea. Așa dar cu voia lui Brutus și a celorlalți (căci Brutus e uu bărbat onorabil așa sunt ei toți, ca toți bărbații onorabili) voiu vorbi la înmormântarea lui Caesar. El îmi erà prietin, credincios și drept cu mine, Brutus însă ne spune că el erà ambițios și Brutus e un bărbat onorabil. El a adus mulți prinși în războiu la Roma a căror rescumpărare a umplut tezaurul public. Oare acestea să fie fapte care ar dovedi ambiția lui Caesar? Când săracii se văitau în jurul său, Caesar plângea. Aș crede că ambiția e alcătuită dintr-o materie mai aspră. Brutus însă spune că el erà ambițios și Brutus e un bărbat onorabil. Chiar voi, ați văzut cu toții, când în ziua Lupercalilor, i-am oferit de trei ori coroana regală pe care el de trei ori a respins-o. Unde e dar ambiția? Brutus însă

spune că el erà ambițios și dânsul desigur e un om onorabil. Nu vreau să contest cele zise de Brutus, vorbesc aci numai despre ceea ce știu. Odată toți l-ați iubit și nu fără prilej. Ce vă împiedică astăzi a-l plânge? O judecată, ai fugit la vitele cele proaste, omul și-a pierdut mintea aveți puțină răbdare! Inima mea se află aci în sicriu la Caesar și trebuie să tac până ce îmi revine.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Imi pare că cuvintele sale sunt bine întemeiate.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Dacă judecăm bine acest lucru, mi se pare că s'a făcut o mare nedreptate lui Caesar.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Crezi cetățene? Mi-e frică să nu vie altul mai rău în locul lui.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Ați auzit? El nu a luat coroana, ceea ce dovedește destul de lămurit că el nu erà ambițios.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Dacă lucrurile stau astfel, atuncea mulți au s'o plătească scump.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Sărmanul, ochii săi sunt roșii de plâns ca focul.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Antonius e bărbatul cel mai cinstit din Roma.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Ascultați-l, el începe iarăși cuvântarea sa.

ANTONIUS.

Ieri încă cuvântul lui Caesar s'ar fi impus lumii întregi. Acuma însă el e culcat aci și cel mai nemernic om, nu-și pleacă capul înaintea lui. O cetățeni! dacă aș tinde a înflăcărâ inima și bărbăția voastră până la furie și răscoală, aș face o nedreptate lui Cassius și lui Brutus pe care-i cunoașteți ca bărbați onorabili. Nu voi să le fac lor o nedreptate, mi-ar pare mai bine să fac o nedreptate acestui mort, chiar mi-e

și vouă, de cât unor bărbați onorabili de felul acestora. Aruncați-vă însă privirea asupra acestui pergament, investit cu sigilul lui Caesar. L-am găsit la dânsul, e ultima sa voință. Dacă poporul ar cunoaște acest testament pe care, vă cer iertare, nici nu mă gândesc a-l citi, s'ar duce toți să sărute rănile lui Caesar și ar colora hainele lor cu sângele său cel sfânt, mai mult încă, ar stărui chiar să li se dea câte un păr spre amintire pe care, încetând din viață, l-ar însemna în testament și l-ar hărăzi urmașilor din al lor sânge, ca cel mai scump al lor legat.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Voim să-l cunoaștem : Cetește testamentul cetește Marcus Antonius.

TOTI CETĂȚENI.

Da, da, testamentul. Cetește testamentul cetește Marcus Antonius.

ANTONIUS.

Liniștiți-vă buni prieteni. Nu mi-e dat voie a vi-l citi. Nu trebuie să știți ce iubire a

avut Caesar pentru voi. Nu sunteți de lemn, nici de peatră, sunteți oameni. Prin urmare, dacă ați cunoaște testamentul lui Caesar, această cunoștință v'ar înflăcărà, v'ar înfurià. Nu trebuie să știți că sunteți moștenitorii săi, căci dacă ați ști-o câte nu ar putea isvorî dintr'o asemenea cunoștință?

CETĂTENII.

Cetește testamentul! Voim să-l cunoaștem Marcus Antonius. Cetește testamentul, testamentul lui Caesar.

ANTONIUS.

Ce, nu voiți să aveți puțină răbdare, nu voiți să mai așteptați? M'am grăbit prea mult când v'am spus-o. Mi-e teamă să nu nedreptățesc pe bărbații cei onorabili, prin a căror pumnaluri a murit Caesar. Mi-e teamă.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Sunt niște trădători: cum ar putea fi bărbați onorabili?

TOȚI CETĂTENII.

Testamentul, testamentul.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Sunt niște răi, niște ucigași, testamentul, cetește testamentul.

ANTONIUS.

Mă siliți dar a vă ceti testamentu? Eh bine, adunați-vă în jurul trupului lui Caesar. Vă voi arăta pe acela care v'a instituit ca moștenitori. Imi dați voie de a mă coborî.

TOTI.

Da, da, vino.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Coboară-te.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Iți dăm cu plăcere această învoire.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Adunați-vă în jurul său.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Lăsați locul slobod în jurul sicriului. Depărtați-vă dela mort.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Lăsați locul slobod pentru Antonius, pentru vrednicul Antonius.

ANTONIUS.

He! nu vă îndesați atâta, stați mai în depărtare.

TOȚI.

Dați-vă în lături, retrageți-vă.

ANTONIUS.

Acuma, de aveți lacrimi, pregătiți-vă a le vărsa. Această manta, o cunoașteți toți; îmi amintesc de ziua când Caesar a purtat-o de întâia dată. Eră în cortul său, într'o seară de vară. Tocmai în acea zi el învinsese pe Nervii. Aci, priviți, a străpuns-o pumnalul lui Cassius. Priviți pe unde a rupt-o vicleanul Casca. Pe aci a străpuns-o Brutus, cel mult iubit, și pe când retrase din rană ferul său blestemat, priviți cum l-a și urmat sângele lui Caesar, ca și când s'ar fi repezit la pragul ușii, să afle dacă în adevăr Brutus e acela care bate în ușă cu atâta brutalitate. Căci Brutus, precum știți era îngerul lui Caesar.

O zei, judecați cât de mare erà iubirea lui Caesar pentru dânsul. Din toate împunsăturile nici una nu l'a durut ca aceasta. Căci atuncea când vrednicul Caesar văzù pe Brutus, această nerecunoștință, mai puternică decât armele trădătorilor, l-a apăsât cu totul. Atuncea numai inima sa cea măreață s'a plecat și acoperindu-și fața cu manta, chiar sub pedestalul, pe care se înalță statua lui Pompeius, de pe care curgeà sângele, chiar acolo căzù marele Caesar. O cetățenii mei, ce cădere! Atuncea ați căzut, voi și eu, cu toții am căzut și pe deasupra noastră se veseleà viclenia cea sângeroasă. O da, acuma plângeți și văd că simțiți puterea milei: aceste sunt blânde picături! Cum? plângeți inime bune, pe când vedeți numai haina Caesarului nostru, cât e ea de ruptă? Eh bine! priviți dincoace! Aci zace chiar el aruncat de trădători.

PRIMUL CETĂȚEAN.

O, jalnic spectacol.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

O demne Caesar.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

O, zi întristătoare.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

O, ticăloși și trădători.

PRIMUL CETĂȚEAN.

O, priveliște sângeroasă.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Vroim răzbunare. Răzbunare! Răsculați-vă și căutați-i, pârjoliți, ardeți, loviți, omoriți! nu lăsați pe vreunul din ei să mai trăiască.

ANTONIUS.

Liniștiți-vă cetățeni.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Tăcere aci! Ascultați pe vrednicul Antonius.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Vroim să-l ascultăm, vroim să-l urmăm, vroim să murim pentru dânsul.

ANTONIUS.

Buni și scumpi prietini, nu trebuie să vă

împing în ale rescoalei crunte valuri. Acei cari au făptuit aceasta sunt onorabili. Ce tânguirii personale ar fi având, pentru ce au făcut-o, aceasta eu nu o pot ști. Sunt însă pricepuți și onorabili și e neîndoios că vor ști să vă scoată înainte motivele lor. Inimile voastre, nu vin ca să vi le fur, prietini. Eu nu sunt un orator distins ca Brutus, numai precum știți toți, un om neprefăcut, devotat prietinului și aceasta prea bine au cunoscut-o acei cari m'au învoit a vorbi aci. Eu n'am cunoștința de carte, nici elocință, nici demnitate, nici pricepere în expunere și nici puterea cuvântului spre a întărâta sângele oamenilor; nu! eu vorbesc numai pe față și nu vă spun alta decât ceace știți. Vă arăt rănila iubitului Caesar. Aceste biete și mute răni, lăsați-le ele să vorbească în locul meu. Dacă însă aș fi eu Brutus și Brutus, Marcus Antonius, atuncea s'ar ivi unul cari ar ațâța spiritele voastre și ar da fiecărei răni a lui Caesar câte o voce, care chiar și petrele din Roma le-ar răscula.

AL TREILEĂ CETĂȚEAN.

Răsculare.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Aprindeți casa lui Brutus.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Haide, veniți, căutați pe conspiratori.

ANTONIUS.

Mai ascultați-mă cetățenii mei, ascultați-mă.

TOȚI.

Tăcere aci! Ascultați pe Marcus Antonius, pe vrednicul Marcus Antonius.

ANTONIUS.

Eh, mai știți voi ce faceți? Prin ce Caesar meritat-a iubirea voastră? O nu! nu o știți! Eh bine auziți-o dar! Ați uitat testamentul de care v'am vorbit.

TOȚI.

In adevăr, testamentul! rămâneți, ascultați testamentul!

ANTONIUS.

Aci e testamentul investit cu sigiliul lui Caesar prin care el dănuște fiecăruia cetă-

țean al Romii, de fiecare cap, câte 75 de drahme.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

O vrednice Caesar! veniți ca să răzbu-
năm moartea sa!

AL TREILEA CETĂȚEAN.

O regale Caesar.

ANTONIUS.

Ascultați-mă cu răbdare.

TOȚI.

Tăcere aci.

ANTONIUS.

Vă mai lasă și toate parcurile sale, boscheturile închise, grădini noi plantate dincoace de Tibru vouă și moștenitorilor voștri pe timp nemărginit spre a vă putea preumblă și veseli prin ele. Acesta eră un Caesar, când va veni iarăș unul care să-i semene lui?

PRIMUL CETĂȚEAN.

Niciodată! niciodată! Veniți, ardeți mor-

tul pe piața cea sfântă și cu tăciunile dați foc caselor trădătorilor. Ridicați mortul.

AL DOULEA CETĂȚEAN.

Duceți-vă de aduceți foc.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Dărâmați bănci, scaune și prăvălii (Cetățenii se duc cu trupul lui Caesar).

ANTONIUS.

Intinde-te deacuma înainte, năpaste; ești urnită din loc, apucă pe orice cale vei voi. (Vine un servitor). Ce-mi aduci băete?

SERVITORUL.

Octavius a și sosit la Roma.

ANTONIUS.

Unde este el?

SERVITORUL.

El și Lepidus sunt în casa lui Caesar.

ANTONIUS.

Deîndată mă voiu duce și eu acolo ca

să-l văd. A sosit la timp. Norocul e prielnic și rămâind așa ne va îndeplini toate dorințele.

SERVITORUL.

L-am auzit cum zicea că Cassius și Brutus ca niște nebuni ar fi trecut călare prin porțile Romei.

ANTONIUS.

Se vede că vor fi primit știința dela popor cum l-am rezvrătit. Du-mă la Octavius.

SCENA III

ROMA. O STRADĂ.

(Cinna poetul intră pe scenă.)

CINNA.

Am visat astăzi că prânzeam cu Caesar și o soartă rea îmi stăpânește gândirea. Nu sunt dispus să ies din casă și totuși e ceva cari mă gonește afară.

(Cetățenii vin.)

PRIMUL CETĂȚEAN.

Care îți este numele?

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Unde te duci?

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Unde locuiești?

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Ești căsătorit sau burlac?

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Răspunde fiecăruia fără întârziere.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Da, și pe scurt.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Da și cu pricepere.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Da răspunde cinstit, te sfătuim.

CINNA.

Care îmi este numele? Unde mă duc?
Unde locuiesc? Dacă sunt căsătorit sau
burlac? Eh bine ca să răspund fiecăruia
om fără întârziere și pe scurt, cu pricepere
și cinstit zic cu pricepere: sunt un burlac.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Adică, vrei să zici : cine se căsătorește e un nebun. Pentru aceasta am de gând să te cârlesc. Înainte, fără întârziere !

CINNA.

Fără întârziere mă duc la înmormântarea lui Caesar.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Ca prietin sau ca dușman ?

CINNA.

Ca prietin.

AL DOILEA CETĂȚEAN.

Acesta eră un răspuns neîntârziat.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Care îți este locuința, pe scurt ?

CINNA.

Pe scurt, locuiesc lângă Capitol.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Care îți este numele, Domnule ? răspunde cinstit.

CINNA.

Pe cinste, numele meu e Cinna.

PRIMUL CETĂȚEAN.

Rupeți-l în bucăți! El e un conspirator.

CINNA.

Sunt Cinna poetul! Sunt Cinna poetul!

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

Sfâșieți-l pentru versurile sale cele rele!

CINNA.

Nu sunt Cinna conspiratorul.

AL PATRULEA CETĂȚEAN.

E tot una: Numele lui e Cinna; rupeți-i numele din inimă și dați-i drumul.

AL TREILEA CETĂȚEAN.

Rupeți-l, sfâșieți-l. Hai veniți, foc, tăciuni de foc! la Brutus! la Cassius. Dați-le foc la toate! Voi la casa lui Decius! Voi la cea a lui Casca. Voi la cea a lui Ligarius! Haide! veniți!

(Toți iese în diferite direcțiuni).

ACTUL IV

SCENA I.

ROMA.

(O cameră în casa lui Antonius).

ANTONIUS.

OCTAVIUS și LEPIDUS (așezați la o masă).

ANTONIUS.

Acei dar trebuie să moară, a căror nume sunt însemnate aci.

OCTAVIUS.

Și fratele tău trebuie să moară Lepidus.
Te învoiești cu aceasta ?

LEPIDUS.

Mă învoiesc.

OCTAVIUS.

Înseamnă-l Antonius !

LEPIDUS.

Cu condiție însă, ca Publius să nu trăiască care e fiu al surorii tale, Marcus Antonius.

ANTONIUS.

Să nu trăiască: Privește aci, o trăsătură de condeiu îl condamnă. Du-te însă Lepidus la casa lui Caesar, adă-ne testamentul său: voim să vedem cu cât am putea micșora legăturile.

LEPIDUS.

Cum ? Trebuie să vă găsesc aci ?

OCTAVIUS.

Aci sau pe Capitol.

(Lepidus se duce).

ANTONIUS.

Acest om e ușuratic și fără valoare, bun numai a duce porunci. Acuma, când avem a dà un nume la cele trei părți a lumii, merită el oare aș luà și el ca cel de al treilea, partea sa ?

OCTAVIUS.

Ai crezut-o și ai pus temei pe cuvântul

său când, în negrul consiliu a proscricțiunilor noastre, am însemnat pe acei condamnați a muri.

ANTONIUS.

Octavius, am văzut mai multe zile decât tine : Deși grămădim onoruri pe acest om pentru a depărtă povara calomniilor, el totuș le poartă precum poartă măgarul o sarcină de aur asudând și gemând sub povară, mânat și gonit pe unde-i arătăm calea până ce a dus tesaurul nostru la locul însemnat de noi. Atuncea luăm sarcina de pe dânsul și îi dăm drumul, ca la un măgar desărcinat de povară, ca să-și scuture urechile și să-și caute de pășune pe câmp deschis.

OCTAVIUS.

Fă precum îți place. El totuș a dat probe că e un bun ostaș.

ANTONIUS.

Ca și calul meu, Octavius căruia-i regulez pentru aceasta, măsura sa de nutreț. Nu e oare o ființă pe care o învăț a luptă, a

se întoarce, a stă pe loc, a alerga drept înainte, a cărei acțiune corporală e regulată de mintea mea? În multe chipuri și Lepidus nu e mai mult: trebuie mai întâi să-i dai învățătură, să-l conduci, să-l mustrezi; un bărbat cu puțină minte, care se nutrește cu lucruri, cu închipuiri și imitațiuni învechite care nu devin ale sale decât după ce au fost întrebuințate de alții. Nu îl prețui altfel decât ca o anexă. Acuma însă Octavius ascultă lucruri mari. Brutus și Cassius au tocmii ostași; trebuie cât de curând să le ținem piept. Să adunăm dar partizanii noștri, să ne asigurăm prietini pui în picioare toată puterea noastră ! Să ne sfătuim de îndată cum am putea afla mai curând cele ascunse și cum am putea combate mai sigur primejdiile cunoscute.

OCTAVIUS.

Așa să fie, căci suntem înconjurați de spioni și mulți dușmani latră în jurul nostru. Mi-e teamă că mulți de acei cari zâmbesc poartă în inima lor mii de răutăți (amândoi se duc).

SCENA II.

TABĂRA LĂNGĂ SARDES. DINAINTEA CORTULUI
LUI BRUTUS.

(Bătaie de tobe. Brutus, Lucilius, Lucius și ostași intră pe scenă. Pindarus și Titinius vin spre întâmpinarea lor.)

BRUTUS.

Stați!

LUCILIUS.

Eh! Înaintați ordinul și stați!

BRUTUS.

Ce este Lucilius? Cassius e aproape?

LUCILIUS.

El nu e departe, și aci vine Pindarus ca să te salute în numele stăpânului său.

(Pindarus înmânează o scrisoare lui Brutus).

BRUTUS.

Salutarea sa e prietenească. Vei ști că stăpânul tău, dela sine, sau ascultând sfaturi rele, mi-a dat un serios prilej de a dori ca lucruri întâmplare să nu să fi întâmplat. Dacă însă el e pe aci în apropiere, îmi va da satisfacția cuvenită.

PINDARUS.

Nu mă îndoiesc că vrednicul meu stăpân, după cum îi este și firea, se va înfătoșa cu deplină onoare și demnitate.

BRUTUS.

Nu ne îndoim de dânsul. Un cuvânt, Lucilius! Dă-mi de știre cum te-a primit.

LUCILIUS.

Cu destulă politeță și onoare, însă nu cu acea iubire adâncă, nici cu acele cuvinte neprefăcute și prietenești, cum o făcea mai înainte.

BRUTUS.

Imi descrii cum prietenii călduroși încep a deveni mai reci unul pentru altul. Vei vedea totdeauna Lucilius că iubirea, când se îmbolnăvește și dispare, se încunjură de politețe silite. Devotamentul cel curat și modest nu cunoaște asemenea apucături artificiale ; cei prefăcuți însă sunt ca și caii, plini de foc la porneală : au o înfățișare frumoasă cu aparență de putere ; când însă te vezi silit a-i face să simtă pintenii însângerați,

atuncea, ca niște gloabe, nu pot susține încercarea.

— Armata sa s'apropie?

LUCILIUS.

Vor să iee cuartierul lor de noapte în Sardes. Cea mai mare parte, toată călărimea vin cu Cassius. (Un marș după scenă).

BRUTUS.

Ascultă! el chiar a sosit. Înaintați încet spre întâmpinare! (Cassius intră cu ostașii).

CASSIUS.

Stați!

BRUTUS.

Dați ordinul mai departe.

(După scenă. Stați! — Stați! — Stați! —).

CASSIUS.

M'ai atins prea mult, vrednice frate.

BRUTUS.

Voi Zei, judecați! Nu ating prea mult pe dușmanii mei și cum aș face-o fratelui meu?

CASSIUS.

Brutus, această dreaptă a ta purtare totuș ascunde o nedreptate, și când tu o faci —

BRUTUS.

Stăpânește-te, Cassius ! Expune liniștit ce tânguire ai. — Te cunosc bine ; nu ni să cuvine a ne certă în fața ambelor armate care nu ar trebui să vază dela noi decât numai iubire ! Dă-le ordin ca să se depărteze ! atuncea în cortul meu vei expune tânguirile tale și eu le voi ascultă.

CASSIUS.

Pindarus spune căpitanilor noștri să depărteze puțin oștirile dela acest loc.

BRUTUS.

Tot astfel fă și tu Lucilius ! Nu lăsa pe nimeni să intre, cât va ține convorbirea noastră. Lucius și Titinius vor stă de pază.

(Toți ies. Brutus și Cassius intră în cort).

SCENA III.

TABARA LÂNGĂ SARDES. ÎN CORTUL LUI BRUTUS.

(Lucius și Titinius în puțină depărtare. Brutus și Cassius intră).

CASSIUS.

Neajunsul care mi l-ai făcut reiese din aceasta : Ai osândit cu asprime pe Lucius Pella pentru că a fost mituit de Sardieni. Deși, cunoscând pe acest om, am stăruit în favoarea sa, nu ai ținut seamă de scrisoarea mea.

BRUTUS.

Te-ai atins singur scriind într'un asemenea caz.

CASSIUS.

În împrejurările de față nu se cuvine ca fiecare mică greșală să fie criticată.

BRUTUS.

Îngăduie ca să ți-o spun, Cassius : chiar tu ești bănuțit că stai la tocmeală, și întinzând mânele, vinzi funcțiunile tale la cei lipsiți de merite.

CASSIUS.

Cum ? eu întind mânele ? Ştii bine că tu eşti Brutus care o spune. Căci zeii să m'ajute ! dealmintrelea acesta ar fi ultimul tău cuvânt.

BRUTUS.

Numele lui Cassius acopere mituirea. Iată pentru ce osânda îşi ascunde capul.

CASSIUS.

Osânda ?

BRUTUS.

Gândeşte-te la Martie, gândeşte-te la Idul lui Martie. Nu a fost legalitatea oare pentru care marele Iulius ş'a pierdut viaţa ? Care ticălos ar fi pus mâna pe dânsul, ar fi rădicat pumnalul, dacă nu pentru legalitate ? Cum trebuie unul din acei cari au ucis pe cel mai însemnat bărbat din această lume, numai pentru că ocrotea tâlhari, trebuie noi să murdărim mânele noastre cu daruri mârşave ? să vindem cercul întins al demnităţilor noastre pentru atâta gunoi cât am putea apuca ? Mai bine să

fii un câne lătrând la lună decât un Roman de acest soi.

CASSIUS.

Nu lătră tu, Brutus la mine! Nu vreau s'o rabd. Te întreci singur cu vorba când mă îngrămădești astfel: sunt un ostaș mai încercat, mai bătrân, mai destoinic decât tine pentru a impune condițiuni.

BRUTUS.

Vorbe numai, totuși nu ești Cassius.

CASSIUS.

Sunt.

BRUTUS.

Eu zic că nu ești.

CASSIUS.

Nu mă mai grămădi, nu mă voi stăpâni, gândește-te la viața ta, nu mă mai întărită.

BRUTUS.

Du-te, bărbat ușurel.

CASSIUS.

Să fie cu puțință?

BRUTUS.

Ascultă-mă, căci vreau să vorbesc.

Trebuie eu să mă supun înflăcărării tale?
Trebuie eu să mă sperii când să înfuriază
un nebun?

CASSIUS.

O zei! Zei, trebuie eu să le răbd toate
aceste?

BRUTUS.

Toate aceste! Mai multe încă!

Infuriază-te până ce inima cea mândră
îți va plesni, du-te arată robilor tăi cât de
răpede te apucă mâniă, fă-i pe dânșii să
tremure. Trebuie eu să mă dosesc? Trebuie
eu să-ți fac curte? Trebuie eu să stau umilit
și să-mi plec capul în fața gărgăunilor tăi?
In numele zeilor! trebuie să-ți înghiți ve-
ninul și chiar dacă ai plesni, căci de astăzi
înainte vei fi numai de petrecere și de răs
pentru mine dacă te strâmbi astfel.

CASSIUS.

Unde am ajuns?

BRUTUS.

Spui că ești un mai bun ostaș :

Dovedește dar, fă să se adevereze lăudăsenia ta. Voi vedeà cu plăcere, căci, în ce mă privește, sunt gata a învăța dela bărbați mai pricepuți decât mine.

CASSIUS.

Mă nedreptățește Brutus, mă nedreptățește în toate, am zis un ostaș mai bătrân, nu unul mai bun, să fi zis oare unul mai bun ?

BRUTUS.

Și de ai fi spus-o, mie îmi e tot atâta.

CASSIUS.

Nu ași fi îngăduit nici chiar Caesar să-mi vorbească astfel.

BRUTUS.

O taci ! nici nu aveai îngăduință al supăra astfel.

CASSIUS.

Nu aveam îngăduință ?

BRUTUS.

Nu.

CASSIUS.

Cum? Nu aveam voie al supără?

BRUTUS.

Pe viața ta, nu aveai voie.

CASSIUS.

Nu te bizui prea mult pe iubirea mea. Nu mă împinge la o faptă de care m'aș căi în urmă.

BRUTUS.

Chiar ai făcut una de care ar trebui să te căești. Mă simt atât de oțelit prin cinstea mea că amenințarea ta nu mă înspăimântă, Cassius. Ea trece peste mine ca un vânt deșert, fără însemnătate pentru mine. Ți-am trimis o cerere pentru o sumă de aur pe care mi-ai respins-o. Eu nu pot se ridic bani prin mijloace rușinoase; cerul să m'auză! mai curând aș bate monede din inima mea, preschimbând în drahme picăturile sângelui meu, decât de a răpi prin vreo apucătură

meșteșugită din mâinele aspre ale țăranilor păcătoasa lor avere. Am trimis la tine după bani ca să-mi plătesc legioanele ; mi-ai respins cererea. Mi-se cuvenea aceasta din partea lui Cassius ? Aș fi răspuns eu astfel lui Caius Cassius ? Când, Marcus Brutus va deveni vreodată atât de sgârcit să refuze prietinelor niște păcătoase monede, atuncea ! Voi, Zei, pregătiți trăsnetele voastre și sfărâmați-l.

CASSIUS.

Nuți-am respins cererea.

BRUTUS.

Ba, da !

CASSIUS.

Acel cari ți-a adus răspunsul erà numai un prost. Brutus îmi, rupi inima. Un prietin ar trebui să se deprindă cu slăbiciunile prietinelui ; Brutus îmi face pe ale mele mai mari decât sunt.

BRUTUS.

Nu o fac aceasta până când începi a mă necăji cu ele.

CASSIUS.

Nu mă iubești.

BRUTUS.

Numai greșelele tale nu le iubesc.

CASSIUS.

Un ochi de prietin niciodată nu ar fi putut vedea asemenea greșeli.

BRUTUS.

Un ochiu de lingușitor nu le-ar vedea chiar de s'ar arătă mai mari decât Olympul.

CASSIUS.

Vino acuma, Marcus Antonius, vino Octavius, răsbunați-vă numai asupra lui Cassius, căci Cassius e scârbit de viață: urât de unul pe care îl iubește, pismuit de frațele său, ocărât ca o slugă. Mi se iscodesc toate greșelile, se înseamnă într'o cărticică, se învață pe de rost spre a mi le arunca în obraz. O, aș putea să plâng toată durerea prin ochii mei! Aci e pumnalul meu, aci îmi desvălesc peptul. Înăuntru e o inimă mai bogată decât minele lui Pluto, mai scumpă

decât aurul. De ești un Roman scoate-o afară. Eu care nu ți-am dat aur îți prezint inima mea. Lovește, cum ai lovit odată pe Caesar! căci știu că atuncea când l-ai urît mai mult, tot atuncea îl iubeai mai mult decât ai iubit vre-odată pe Cassius.

BRUTUS.

Pune-ți pumnalul în teacă! fii supărat dacă vrei: nu ești oprit! Fă ce-ți place: rușinea să treacă drept un moft. O, Cassius ești tovarăș cu o oaie care numai pe atâta are mănie într'însa pe cât are foc o cremină ale cărei scânteii stârnite prin multe lovituri, pe când se ivesc, se sting tot atât de repede.

CASSIUS.

Pentru aceasta am trăit, spre a fi de glumă și de răs lui Brutus, când sunt chinuit de necaz și de sânge rău.

BRUTUS.

Când ți-am vorbit astfel aveam și eu sânge rău.

CASSIUS.

Adevărat grăești? dă-mi mâna!

BRUTUS.

Și inima mea.

CASSIUS.

O Brutus !

BRUTUS.

Ce vrei ?

CASSIUS.

Nu mă iubești îndestul spre a aveà răbdare cu mine, când acel caracter nerăbdător, moștenit dela mama mea, mă face a-mi perde cumpătul.

BRUTUS.

Da, Cassius : pe viitor, când vei fi prea aspru cu Brutus, al tău el va gândi că mama bodogănește prin tine și te va lăsa în pace. (Sgomot pe după scenă).

UN POET.

(După scenă). Lăsați-mă să intru, trebuie să văd pe șefi. O sfadă e între ei : nu e bine să-i lăsăm singuri.

LUCILIUS.

(După scenă). Nu ai voie să intri !

POETUL.

(După scenă). Numai moartea mă poate opri.

(Poetul intră în cort).

CASSIUS.

Eh bine, ce este ?

POETUL.

Nu vă e rușine, șefilor ? Ce faceți ? iubiți-vă cum se cuvine unor asemenea bărbați : In adevăr eu am petrecut mai mulți ani decât voi.

CASSIUS.

Ha, ha ? cât de nebunește își potrivește versurile acest cinic.

BRUTUS.

Cară-te de aici ticălosule ! ieși afară obraznicule !

CASSIUS.

Ai răbdare cu dânsul Brutus ! astfel e firea sa.

BRUTUS.

Dacă el cunoaște timpul, eu îi cunosc

apucăturile. Ce treabă are războiul cu asemenea caraghioși? Ieși afară măi!

CASSIUS.

Afară! afară! caută-ți de drum! (Poetul iese).
(Lucilius și Titinius intră).

BRUTUS.

Lucilius și Titinius spuneți căpitanilor să pregătească cuartierul de noapte pentru oștirile lor!

CASSIUS.

După aceasta veniți iarăși la noi și aduceți și pe Messalla. (Lucilius și Titinius se duc).

BRUTUS.

Lucius, o cupă cu vin.

CASSIUS.

Nu aș fi crezut că ești în stare să te mâinii astfel.

BRUTUS.

O, Cassius, sunt bolnav de multă supărare.

CASSIUS.

Nu urmez filosofia la care te închini,

dacă te lași a fi cuprins de necazuri în-
tâmplătoare.

BRUTUS.

Nu e om să rabde mai bine suferința.
Porția a murit.

CASSIUS.

Ha! Porția!

BRUTUS.

A murit.

CASSIUS.

Cum scăpat'am cu viața pe când aceasta
îți cuprindea gândul? O pierdere amară și
nesuferită! Care i-a fost boala?

BRUTUS.

Ne mai putând suferi mai mult despăr-
țirea; și supărarea că Marcus Antonius cu
Octavius au devenit atât de puternici —
căci deodată cu moartea îi a sosit și ves-
tea — aceasta a scos-o din minte, și când
s'a văzut singură a înghițit foc.

CASSIUS.

Și a murit astfel?

BRUTUS.

A murit astfel.

CASSIUS.

O zei nemuritori!

(Lucius vine cu vin și lumânări).

BRUTUS.

Nu mai vorbi de dânsa. Dă o cupă de vin! În aceasta, Cassius, înmormântez toată neînțelegerea (el beà).

CASSIUS.

Inima mea e însetată pentru ați răspunde. Umple Lucius, până ce vinul va încunună marginea cupei. Din iubirea lui Brutus nu voi beà niciodată prea mult (el beà).

(Titinius și Messala vin),

BRUTUS.

Intră, Titinius! Salutare, Messala! acumă să ne îndesăm înjurul acestei lumânări și să ne sfătuim despre nevoile noastre.

CASSIUS.

O Porția, te-ai sfârșit.

BRUTUS.

Nu mai vorbi de dânsa, te rog. Messala, privește, am primit scrisori că Marcus Antonius, întovărășit de Octavius, s'apropie împotriva noastră cu o puternică oștire îndreptată spre Philippi.

MESSALA.

Am și eu scrisori cu aceiași coprindere.

BRUTUS.

Cu ce adaus ?

MESSALA.

Că Octavius, Marcus Antonius și Lepidus prin proscricțiuni și hotărâri de moarte au omorât vre-o sută de senatori.

BRUTUS.

În aceasta nu se potrivesc scrisorile noastre. A mea îmi pomenește numai de șaptezeci de senatori cari au murit prin aceste hotărâri. Cicero ar fi unul dintre ei.

CASSIUS.

Și Cicero ?

MESSALA.

Da, el a murit prin proscripțiune. Ai primit vre-o scrisoare dela soția ta, stăpâne?

BRUTUS.

Nu, Messala.

MESSALA.

Scrisoarea ta nu-ți pomenește nimica de dânsa?

BRUTUS.

Nimica, Messala.

MESSALA.

Aceasta îmi pare straniu.

BRUTUS.

Pentru ce? ai vre-o veste de dânsa în scrisoarea ta?

MESSALA.

Nu stăpâne.

BRUTUS.

De ești un Roman, spune-mi adevărul.

MESSALA.

Primește dar, ca un Roman, adevărul care ți-l spun: Ea a murit și chiar de o moarte neobișnuită.

BRUTUS.

Rămâi în pace, Porția! Trebuie să murim Messala; gândind adesea ori că ea va trebui odată să moară, am răbdarea acum să îndur aceasta.

MESSALA.

Așa știe să poarte un bărbat mare o nenorocire mare.

CASSIUS.

Silit-am și eu aceiaș putere, dar natura mea nu ar putea s'o rabde astfel.

BRUTUS.

Hai! să ne ocupăm acum de grija noastră cea vie! Ce gândiți? să înaintăm de îndată spre Philippi?

CASSIUS.

Mie nu-mi pare să fie bine.

BRUTUS.

Care e temeiul părerii tale?

CASSIUS.

Iată-l. E mult mai bine ca dușmanul să ne caute; astfel, spre paguba sa, își va slei mijloacele și va osteni ostașii săi. Noi până atuncea vom sta liniștiți menținându-ne veseli în stare de odihnă și de apărare.

BRUTUS.

Temeiuri bune trebuie să fie înlăturate de altele mai bune. Toată țara de aci până la Philippi ni s'arată supusă cu silă căci numai de nevoi ne-au plătit retribuțiuni. Dușmanul trecând printr'înșa își va mări oștirea din norodul ei și astfel înprospătat și întărit se va apropia de noi cu mai multă vitejie. Ii tăem calea dela acest folos dacă îi dăm piept la Philippi lăsând acest norod în dosul nostru.

CASSIUS.

Ascultă-mă iubite frate.

BRUTUS.

Fii bun și dă-mi voie! mai trebuie să-ți dai

samă că am pus în picioare toți prietenii noștrii, că legioanele noastre sunt peste număr întregite, că cauza noastră e răscoaptă. Dușmanul sporește din zi în zi, noi ajunși la culme stăm pe marginea prăvălișului. Torantul afacerilor omenești e schimbător; dacă știi să te ții de curent; el te duce la noroc; dacă însă nu l-ai apucat, toată călătoria vieții trebuie să se încolăcească printre griji și stâncării. Acuma ne aflăm plutitori pe o asemenea mare deschisă și dacă torentul ne ridică, trebuie să ne folosim de dânsul, la din contră vom perde corabia și averea.

CASSIUS.

Să-ți fie dar mersul precum vrei. Și noi ne vom îndrepta spre Philippi în potriua dușmanului.

BRUTUS.

Intunericul nopții ne-a cuprins în convorbirea noastră și natura trebuie să se supui necesității pe care o vom împacă cu puțină odihnă. Mai este ceva de spus!

CASSIUS.

Nu, noapte bună! — Mâine sculându-ne de dimineață vom plecă.

BRUTUS.

Lucius, haina mea de noapte (Lucius se duce).
Rămâi sănătos, Messala! Noapte bună Titinius, Vrednice, vrednice Cassius, noapte bună și odihnă lină!

CASSIUS.

O iubite frate! această noapte a avut un rău început. Nici odată să nu mai tulbure o asemenea ceartă inimile noastre, nici odată Brutus!

BRUTUS.

Toate stau bine acuma.

CASSIUS.

Eh bine, noapte bună!

BRUTUS.

Noapte bună, bunul meu frate!

TITINIUS ȘI MESSALA.

Noapte bună șeful meu.

BRUTUS.

Să trăiți toți ! (Cassius, Titinius și Messala se duc)
(Lucius se întoarce cu haina de noapte).

BRUTUS.

Dă-mi haina, unde e lira ta.

LUCIUS.

Aci în cort.

BRUTUS.

Cum ? ți-e somn ? Sărmane, nu ți'o iau
de rău : ai stat treaz prea mult. Chiamă pe
Claudius și alții din oamenii mei, să doarmă
pe perne aci în cort.

LUCIUS.

Haide Varro și Claudius!

(Varro și Claudius intră).

VARRO.

M'ai chemat stăpâne ?

BRUTUS.

Vă rog, culcați-vă în cortul meu și dor-
miți. În curând vă voi trezi poate spre a
duce vreo veste fratelui meu Cassius.

VARRO.

Dacă îți convine, vom rămâne deștepți și vom aștepta.

BRUTUS.

Aceasta nu! Nu! culcați-vă, prietinii, mei. Poate să-mi mai schimb hotărârea. (Amândoi servitorii se culcă). Privește Lucius, cartea, care o căutam atâta: am fost pus-o în buzunarul hainei...

LUCIUS.

Știam bine, că stăpânul meu nu mi-o dădu-se.

BRUTUS.

Ai răbdare cu mine, bunul meu băiat, uit prea lesne. Poți tu să mai ții deschiși ochii tăi obosiți și să-mi cânti vreo câteva melodii din liră?

LUCIUS.

Da, stăpâne, dacă-ți place.

BRUTUS.

Așa e, băiete. Te necăjesc, dar ești cu bună voință.

LUCIUS.

E datoria mea.

BRUTUS.

Nu ar trebui să te silesc a-ți face datoria peste puterile tale. Știu că sângele tânăr are nevoie de somn.

LUCIUS.

Am și dormit stăpâne.

BRUTUS.

Bine ai făcut și ai să mai dormi. Nu vreau să te țin mult : dacă trăiesc vreau să-ți fac bine, (muzică și un cântec). Melodia e somno-roasă. Somn omorător, apeși măciuca ta de plumb pe băiatul meu care îți cântă ? Iubite băiete, dormi liniștit. Nu voi să te chinuesc, 'trezindu-te. Dând astfel din cap ai să-ți rupi lira în două. O depărtez, — și acuma dormi băiete ! Ea să vedem ! Nu e însemnată pagina unde m'am oprit a citi ? Aci cred că este. (S'așează).

(Spiritul lui Caesar apare).

BRUTUS.

Ce întunecos mai arde lumânarea ! Ha,

cine vine ? Cred că e slăbiciunea ochilor mei care născocește această groaznică aparițiune. Ea s'apropie : Ești tu, oare-ce? Ești tu un Zeu, un înger sau un drac, care face să mi-se înghețe sângele, să mi-se ridice părul. Spune-mi ce ești !

SPIRITUL.

Îngerul tău cel rău, Brutus.

BRUTUS.

De ce vii tu ?

SPIRITUL.

Ca să-ți spun că mă vei vedea la Philippi.

BRUTUS.

Bine, te voi vedea iarăș.

SPIRITUL.

Da, la Philippi (dispare).

BRUTUS.

Bine te voi vedea dar la Philippi. Acuma că m'am îmbărbățit, ai și dispărut ; cu plăcere aș fi stat mai mult de vorbă cu tine

spirit rău. Băiete! Lucius! — Varro! — Claudius! Treziți-vă! Claudius!

LUCIUS.

Coardele sunt discordate.

BRUTUS.

El crede că tot cântă încă din liră.
Trezește-te Lucius.

LUCIUS.

Stăpâne?

BRUTUS.

Ai visat, de țipai astfel, Lucius?

LUCIUS.

Nu știu, stăpâne, să fi țipat.

BRUTUS.

Totuș ai țipat, văzut-ai ceva?

LUCIUS.

Nimica pe lume.

BRUTUS.

Doarme iar Lucius! — He, Claudius!
Și tu băiete trezește-te!

VARRO.

Stăpâne?

CLAUDIUS.

Stăpâne?

BRUTUS.

De ce ați țipat astfel în somnul vostru?

VARRO ȘI CLAUDIUS.

Noi să fi țipat, stăpâne?

BRUTUS.

Da, văzut-ați ceva?

VARRO.

Nu am văzut nimica.

CLAUDIUS.

Nici eu.

BRUTUS.

Ieșiți și duce-ți salutările mele fratelui meu Cassius. Dimineața să deie ordin oștirii sale de a pleca înainte și noi o vom urmări.

VARRO.

Vom face-o stăpâne (toți se duc).

ACTUL V.

SCENA I.

CÂMPIA DE LA PHILIPPI.

(Octavius și Antonius intră cu oștire).

OCTAVIUS.

Vezi, Marcus Antonius cum se adeverește speranța mea : Ai zis că dușmanul nu se va coborî de pe dealuri în vale. Lucrul se arată altfel : Oștirile sale s'apropie ; vor să ne mustreze aci la Philippi și să ne dea răspunsul lor înainte de a fi întrebați de noi.

ANTONIUS.

Ce, parcă nu cetesc eu în inimile lor și nu aș ști pentru ce o fac. Ar fi ei prea mulțamiți să se îndrepteze spre alte locuri și vin cu o îndrăzneală puțin serioasă, închipuindu-și că prin mersul lor ne vor face

a crede că sunt plini de inimă. Aceasta însă nu e așa.

Vine un trimis.

TRIMISUL.

Pregătiți-vă șefilor! Dușmanul s'apropie amenințător. El a ridicat sus semnalul de luptă și ceva trebuie să se întâmple de îndată.

ANTONIUS.

Octavius, înaintează încet, du oștirea ta pe partea stângă a câmpiei!

OCTAVIUS.

Voiu înainta pe dreapta! ocupă tu stânga!

ANTONIUS.

Deci mă contrazici acuma când s'apropie hotărîrea?

OCTAVIUS.

Nu te contrazic, dar aceasta îmi e voința.
(Marș cu batere de tobă. Brutus și Cassius s'apropie cu oștirea lor; Lucilius, Titinius, Messala și alții vin).

BRUTUS.

Ei s'au oprit și doresc a avea o convorbire.

CASSIUS.

Oprește-te Titinius ! Vom pași înainte pentru a vorbi.

OCTAVIUS.

Antonius, nu vom da oare semnalui de a se începe lupta ?

ANTONIUS.

Nu, Caesar, lasă să înceapă ei lupta. Vino, pășește înainte ! șefii doresc să aibă o convorbire cu noi.

OCTAVIUS.

Opriți-vă până ce vom da semnalul.

BRUTUS.

Mai întâi cuvântul, pe urmă lovitura ; nu e așa compatrioților ?

OCTAVIUS.

Fără însă ca noi să ținem mai mult la vorbe decât voi.

BRUTUS.

O vorbă bună e mai priincioasă decât o lovitură rea, Octavius.

ANTONIUS.

Tu Brutus dai cuvânt bun la lovitură rea. Aceasta o mărturisește inima lui Caesar, străpunsă de voi, pe când strigați : Sănătate Caesar ! mulți ani să trăiești !

CASSIUS.

Loviturile tale, Marcus Antonius, nu ne sunt încă cunoscute ; cuvintele tale însă au prădat albinele dela Hybla și le-au lăsat fără miere.

ANTONIUS.

Nu și fără ghimpe ?

BRUTUS.

O da ! și chiar fără sunet, căci ai furat bâziirile lor, Marcus Antonius, și ești destul de priceput a amenința înainte de a împunge.

ANTONIUS.

Nu ați făcut-o trădătorilor când mărșavele voastre pumnale se împungeau unul pe altul în pieptul lui Caesar. Ați arătat dinții voștri ca și maimuțele, v'ați târât ca și câini, v'ați tupilat la pământ ca robii și ați sărutat

picioarile lui Caesar pe când pe dindos afurisitul Casca, cu o mușcătură ascunsă, lovea spinarea lui Caesar. O lingușitori!

CASSIUS.

Lingușitori! Mulțumește-ți acuma singur Brutus, căci această limbă, nu ar păcătuî astăzi, dacă sfatul lui Cassius ar fi fost ascultat.

OCTAVIUS.

Haideți! să ne ocupăm de cauza noastră! Dacă contrazicerea ne face să asudăm, do-vada ne va costă picături mai roșii. Priviți! împotriva unor conspiratori ridic această spadă: când credeți că ea va reintră în teacă? Niciodată, până când acele douăzeci și trei răni ale lui Caesar vor fi răzbunate, sau până când un alt Caesar prin moartea sa va fi săturat spada trădătorilor.

BRUTUS.

Caesar, nu poți muri prin trădători dacă nu-i vei fi adus cu tine.

OCTAVIUS.

Aceasta o sper și eu. Nu-mi e hotărât de soartă, să mor prin spada lui Brutus.

BRUTUS.

O tinere, de-ai fi cel mai nobil din gintea ta, nu ai putea să ai o moarte mai frumoasă.

CASSIUS.

Un băiețel mofturos, nedemn de o asemenea glorie, întovărășit de un bețiv și desfrânat.

ANTONIUS.

Tot bătrânul Cassius.

OCTAVIUS.

Hai ! să plecăm Antonius ! Vă arunc în obraz disprețul meu, trădătorilor. De aveți îndrăzneală a vă lupta astăzi, coborâți-vă pe câmp deschis, de nu, mergeți unde vă va duce cutezarea.

(Octavius și Antonius se depărtează cu ostașii lor).

CASSIUS.

Acuma se vâjje vântul ! să se ridice valul ! să plutească luntrea, furtuna e stârnită și totul stă în mâna soartei.

BRUTUS.

Lucilius, ascultă am să-ți spun un cuvânt.

LUCILIUS.

Stăpâne ? (Brutus și Lucilius vorbesc încet unul cu altul).

CASSIUS.

Messala !

MESSALA.

Ce îmi poruncește șeful meu ?

CASSIUS.

Messala, astăzi e ziua mea de naștere. În această zi Cassius s'a născut. Dă-mi mâna, Messala ; Fie-mi martor că silit numai ca și Pompeius altădată pun în joc libertatea noastră legând-o de izbânda unei singure bătălii. Știi că m'am închinat lui Epicur și învățaturii sale ; acum am schimbat vederile și cred în lucruri care ne dezvelesc viitorul. Pe calea noastră dela Sardes doi mari vulturi s'au repezit pe steagul dela capul oștirii, acolo s'au așezat și înghițind cu lăcomie, mâncau din mâna ostașilor noștri ; ne-au întovărășit până aci la Philippi ; astăzi dimineață s'au ridicat și au plecat în zbor. În locul lor zboară pe deasupra capetelor noastre numai corbi, vultani și cioare privindu-ne de sus ca o

pradă bolnavă ; umbra lor pare ca un cer cernit, sub care se întinde oștirea, gata ași da sufletul.

MESSALA.

Nu, nu crede.

CASSIUS.

O cred numai pe jumătate, căci inima îmi e deșteaptă și sunt hotărât a mă împotrivi cu bărbăție oricărei primejdii.

BRUTUS.

Fă-o, Lucilius.

CASSIUS.

Nu, vrednice Brutus, Zeii să ne fie astăzi priitori, ca împreună, în pace, să ne putem atinge bătrânețea noastră. Fiind însă că soarta oamenilor nu e niciodată sigură să ne gândim și la întâmplarea cea mai rea. Dacă pierdem bătălia, aceasta ne va fi cea de pe urmă a noastră convorbire: Ce ți-ai propus să faci atunci?

BRUTUS.

În toate, după regulile filosofiei care

m'au condus a bănuî lui Cato că și-a luat viața ; (nu știu bine pentru ce ; dar găsesc că e ticălos și o mișelie de a pune mai înainte capăt vieții sale, de frica de cele ce s'ar întâmplă), vreau să mă înarmează cu răbdare și s'aștept hotărârea puterilor înalte care cârmuesc cele lumești.

CASSIUS.

Atuncea, dacă vom pierde bătălia, te vei lăsa să fii condus în triumf prin stradele Romei?

BRUTUS.

Nu, Cassius, nu ! Crede-mă, tu vrednic Roman, Brutus niciodată nu va merge legat la Roma. El are o inimă prea înaltă. Această zi va trebui însă să puie capăt celor începute la Idul lui Martie ; Nu știu dacă ne vom mai vedea : Așa dar să ne luăm ziua bună pentru veșnicie ! Rămâi cu bine, scump în toate al meu Cassius ! De ne vom vedea iarăși, ah ! bine atuncea vom zâmbi ; de nu, atuncea am făcut bine a ne lua astfel ziua bună.

CASSIUS.

Rămâi cu bine, în toate, al meu Brutus !

De ne vom vedea iarăş, de sigur vom zâmbi;
de nu, atuncea în adevăr despărţirea noastră
e bine venită.

BRUTUS.

Eh bine, înaintaţi! O, de-ar cunoaşte
cineva mai dinainte sfârşitul muncii acestei
zile. Ne ajunge însă a şti că această zi are
sfârşit şi că atuncea vom cunoaşte şi sfâr-
şitul ei. Hai să plecăm! (Toţi se duc).

SCENA II.

CÂMPUL DE BĂTALIE LA PHILIPPI.

(Invălmăşală. Brutus şi Messala vin).

BRUTUS.

Repede-ţi calul, Messala, grăbeşte! Dă
aceste însemnări legioanelor de pe cealaltă
parte. (Zgomot cu invălmăşală). Să dea toate asalt
împreună şi într'odată, căci văd că aripa
lui Octavius abea se mai împotriveşte. Re-
pede-ţi calul. Grăbeşte, Messala! Zi-le să se
coboare în câmpii (Amândoi se duc).

SCENA III.

O ALTĂ PARTE A CÂMPULUI DE BĂTALIE LA PHILIPPI.

(Invălmășeală. Cassius și Titinius vin).

CASSIUS.

Privește, Titinius ! privește ! ticăloșii au rupt-o de fugă. Chiar eu m'am făcut dușman al ostașilor mei : această a noastră aquilă s'a întors spre fugă. Am lovit pe mișelul și i-am răpit-o.

TITINIUS.

O Cassius ! Brutus a dat ordinul prea în pripă : Biruind pe Octavius, l-a urmărit cu prea mare repeziciune ; oștirea lui a început să prade pe când Antonius ne înconjoară pe toți.

(Pindarus vine).

PINDARUS.

Stăpâne fugi mai departe, fugi mai departe de aci. Stăpâne, Antonius a pătruns în cor-turile tale, fugi dar vrednice Cassius, fugi departe !

CASSIUS.

Colnicul acesta e destul de întins.

Privește, privește Titinius! Nu sunt aceste
corturile mele unde văd focul?

PINDARUS.

Da, șeful meu.

CASSIUS.

Dacă mă iubești, Titinius, urcă-te pe calul
meu, dă-i cu pîteni în coaste pînă te va
fi dus la acea oștire și iarăși îndărăpt, ca
să știu cu siguranță dacă acea oștire e de
a noastră sau a dușmanului.

TITINIUS.

Intr'o clipală voi fi iarăși aci (se duce)

CASSIUS.

Du-te, Pindarus, te urcă mai sus pe colnic,
căci am vederea scurtă, privește spre Titi-
nius și spune-mi ce vei descoperi pe câmp.

(Pindarus se duce).

În această zi am răsuflet pentru prima
oară. Timpul meu a trecut și mă voi sfârși
chiar în ziua în care m'am născut. Viața
mea ș'a încheiat cercul ei. Tu, acolo, ce este?

PINDARUS.

(pe înălțime) O stăpâne!

CASSIUS.

Ce este ?

PINDARUS.

Titinius e cu totul înconjurat de călăreți. Ei fug spre dânsul, el însă opintește tot înainte.

Acuma l-au ajuns — și Titinius ! se dau jos de pe cai — el asemenea, el e prins, și ascultă-i, țipă de bucurie (șipete de bucurii)

CASSIUS.

Coboară-te, încetează de a mai privi.

Ce mișel sunt de a mai trăi până ce am văzut prins, înaintea ochilor mei, pe cel mai bun al meu prietin. (Pindarus se întoarce) Vino încoace băiete. Te-ai predat mie în Partia, și dăruindu-ți viața, te am pus să juri că vei îndeplini orice aș poronci să faci. Vino acum și ține-te de jurământ! Vei fi liber acum, și cu această bună spadă, care a străpuns trupul lui Caesar, lovește acest pept. Nu răspunde nimica ! Apucă-i mânerul și

când fața mea va fi învălită, ca acum, împinge spada ! Caesar, ești răzbunat și cu aceeaș spadă, care te-a omorât. (El moare)

PINDARUS.

Astfel sunt liber, dar mai bine nu aș fi, dacă mi-ar fi fost după plac. O Cassius ! Pindarus va fugi departe de această Țară, până unde un Roman nici odată nu-l va vedeà. (Să duce).

(Titinius și Messala vin).

MESSALA.

Am făcut numai un schimb, Titinius ; căci Octavius a fost biruit de oștirea vrednicului Brutus, precum legioanele lui Cassius de Antonius.

TITINIUS.

Aseastă veste va reînviore mult pe Cassius.

MESSALA.

Unde l-ai lăsat ?

TITINIUS.

Pe acest colnic. Foarte desnădăduit, având lângă dânsul pe robul său Pindarus.

MESSALA.

Nu e cumva el care e culcat acolo pe pământ ?

TITINIUS.

El nu e culcat ca unul care trăește. O, inima mea !

MESSALA.

Nu e așa ? Este dânsul ?

TITINIUS.

Nu, a fost, Messala : căci Cassius nu mai este. O soare ce apui ! cum te cobori în razele tale cele roșii, astfel s'a cufundat și ziua lui Cassius în roșeața sângelui său ! S'a cufundat soarele Romii ; ziua noastră s'a dus : acumă vin nouri, cade bruma, sosesc primejdiile ; faptele noastre sunt îndeplinite. Neîncrederea în reușita mea l-a omorât.

MESSALA.

Neîncrederea în izbândă l-a omorât. O urâcioasă nălucire ! copil al melancoliei ! de ce arăți unei minți prea credincioasă de

om, cea ce nu este? o nălucire! când repede cuprinzi mintea, nu ai nici o dată o naștere fericită; ucizi chiar pe muma care te-a născut.

TITINIUS.

Hai Pindarus, unde ești Pindarus.

MESSALA.

Caută-l Titinius; eu deocamdată mă voi duce la vrednicul Brutus să-i străpung urechia cu această veste. Cu drept cuvânt o numesc a străpunge, căci tăișul oțelit și săgeți otrăvitoare ar fi tot una pentru urechia lui Brutus ca și vestea despre ceace am văzut.

TITINIUS.

Grăbește Messala! Până atuncea eu voi căuta pe Pindarus. (Messala se duce). De ce m'ai trimes, vrednicul meu Cassius? Nu am găsit oare prietenii tăi? Nu am pus această cunună de victorii pe fruntea mea ca să ți-o aduc? Nu ai auzit țipetele lor de bucurie? Ai dat un înțeles rău la fiecare întâmplare! Iată, primește această cu-

nună pe fruntea ta ; Brutus al tău mi-a zis să ți-o aduc ; îndeplinesc porunca sa. Vino curând, Brutus, și privește cum am cinstit pe Cajus Cassius ! Voi Zei iertați-mă ! Acesta e un obicei de Roman : Vino spada lui Cassius ! lovește și pe Titinius ! (Moare).

(Învălmășeală. Messala vine iarăș cu Brutus, Cato cel tânăr, Strato, Volumnius și Lucilius).

BRUTUS.

Unde ? unde, Messala ? spune unde e culcat trupul ?

MESSALA.

Privește, întracolo ! Titinius plânge lângă dânsul.

BRUTUS.

Fața lui Titinius e ridicată în sus.

CATO.

E ucis.

BRUTUS.

O Iulius Caesar ! tu ești încă puternic. Spiritul tău se preumblă în jurul nostru : El e care ne îndreaptă spadele chiar spre mațele noastre.

(Învălmășeală sgomotoasă).

CATO.

Vrednicul meu prietin Titinius ! Priviți aci cum el a încununat pe mortul Cassius.

BRUTUS.

Mai trăiesc oare încă doi Romani care să le semene lor ? Tu, rămas cel de pe urmă din toți Romanii, rămâi în pace ! Nu e cu putință, ca Roma să mai dea naștere la alții de soiul tău. Prietini ! acestui mort îi datoresc mai multe lacrimi, decât mă veți vedeà vărsând aci : Voi găsi însă timpul, voi găsi timpul, Cassius. Veniți dar și trimeteți la Thassos trupul său ! nu trebuie să fie înmormântat în tabără ; aceasta ne-ar apăsa prea tare. Vino Lucilius ! vino tinere Cato ! să plecăm spre câmpul unde ni se hotărește soarta ! Voi Flavius și Labeo, puneți în mișcare oștirea noastră ! E trei ore, și înainte încă de noapte vom încercà norocul într'o a două bătălie. (Toți se duc).

SCENA IV.

O ALTĂ PARTE A CÂMPULUI DE BĂTĂLIE LA PHILIPPI.

(Învălmășeală. Ostași din amândouă armatele, luptându-se ;
După aceasta vin Brutus, Cato, Lucilius și alți).

BRUTUS.

Mai țineți-vă cetățeni, țineți sus capetele
voastre !

CATO.

Un corcit acel care nu o face ! Care vrea
să mă urmeze ? Strig numele meu pe dea-
supra câmpului ; Sunt fiul lui Marcus Cato,
ascultați ! inamic al tiranilor, amic al patriei !
Sunt fiul lui Marcus Cato, ascultați !

BRUTUS (repezindu-se între inamici).

Și eu sunt Brutus ; eu Marcus Brutus ;
amic al patriei ; cunoșteți-mă ca Brutus. (Se
duce înaintând împotriva inamicului).

(Cato e răsturnat și ucis).

LUCILIUS.

O tinere și nobile Cato ! te-ai sfârșit ? Da,
viteaz ca Titinius mori și tu ! avem a te
cinsti precum se cuvine fiului lui Cato.

PRIMUL OSTAȘ.

Supune-te ori mori !

LUCILIUS.

Numai pentru a muri mă supun. Iată, atâta pentru tine, (îi oferă bani) dacă mă vei ucide de îndată ; omori pe Brutus, să te cinstescă moartea sa.

PRIMUL OSTAȘ.

Aceasta ne este interzis. O prindere însemnată.

AL DOILEA OSTAȘ.

Dați-vă înlături ! spune-ți lui Antonius că am prins pe Brutus !

PRIMUL OSTAȘ.

Voiu să-i duc vestea. Privește, aci vine șeful.

(Antonius vine)

PRIMUL OSTAȘ.

Avem pe Brutus, stăpâne ! am prins pe Brutus !

ANTONIUS.

Unde este el ?

LUCILIUS.

Brutus e în bună pază ; în deplină libertate. Fii convins că Brutus pe când va mai fi în viață, nu va fi niciodată prins de un dușman. Zeii îl apără de o asemenea rușine! Or unde îl veți găsi, în viață sau mort, el vi se va înfățișa ca Brutus, chiar ca dânsul.

ANTONIUS.

Acesta nu e Brutus, prietine, însă pe cinstea mea, o prindere tot atât de bună. Păziți-l bine, purtați-vă cu cinste pentru dânsul. Țin să am asemenea bărbați mai degrabă ca prieteni decât ca dușmani. Grăbiți-vă ! vedeți dacă Brutus e mort sau trăește și aduceți-mi la cortul lui Octavius veste de toate și cum s'au petrecut. (Toți se duc).

SCENA V.

O ALTĂ PARTE A CÂMPULUI DE BĂTĂLIE LA PHILIPPI.
(Brutus, Dardanius, Clitus, Strato și Volumnius vin)

BRUTUS.

Veniți, mică rămășiță de prietini ! odihniți-vă sub aceste stânci.

CLITUS.

Stăpâne, Statilius a arătat lumina torției el totuș nu vine îndărăpt. El e prins sau chiar ucis.

BRUTUS.

Așază-te lângă mine. Ucis este adevăratul cuvânt, el e obiceiul zilei. Ascultă Clitus! (ii șoptește la ureche).

CLITUS.

Cum, milostivul meu stăpân? Eu? Nici pentru întreaga lume!

BRUTUS.

Tăcere dar! nici un cuvânt!

CLITUS.

Mai curând m'aș ucide chiar pe mine.

BRUTUS.

Dardanius, ascultă. (li șoptește la ureche).

DARDANIUS.

Eu o asemenea faptă?

CLITUS.

O, Dardanius.

DARDANIUS.

O, Clitus.

CLITUS.

(Către Dardanius) Ce propunere rea ți-a făcut Brutus?

DARDANIUS.

Să-lucid, Clitus: Privește, el stă pe gânduri.

CLITUS.

Privește cum supărarea i-a coprins chipul cel măreț și se revarsă prin ochii săi.

BRUTUS.

Vino la mine, prietene Volumnius: un cuvânt.

VOLUMNIUS.

Ce zici șeful meu?

BRUTUS.

Aceasta, Volumnius: Noaptea spiritul lui Caesar mi-a apărut de două ori, mai întâi la Sardes și noaptea trecută aci pe câmpul de la Philippi. Știu că mi-a sosit sfârșitul.

VOLUMNIUS.

O nu, șeful meu.

BRUTUS.

O da, fără îndoială, Volumnius! Tu vezi prietene cum stau lucrurile cu noi. Dușmanul ne-a împins spre prăpăstii. (învălmășeală). Ni se cuvine mai bine, să sărim chiar noi într'însa, de cât să așteptăm cea de pe urmă a sa lovitură. Volumnius ne duceam împreună la școală, precum știi. Te rog pentru acea veche a noastră iubire: Ține tu spada mea pe când mă voi arunca pe dânsa.

VOLUMNIUS.

Acesta, Brutus nu e un serviciu de prieten.

(Sgomot neîntrerupt de învălmășeală).

CLITUS.

Fugi, fugi stăpâne! Aci nu mai e loc de zăbavă.

BRUTUS.

Să trăiți dar cu bine, voi și tu Volumnius! Tu Strato, ai fost cuprins de somn

tot timpul. Rămâi și tu cu bine! Cetățenii se desfătară pentru inima mea, că în toată viața, nu am găsit încă unul, care să nu-mi fi fost credincios. Am mai multă glorie din această nefericită zi decât vor obține Octavius și Antonius prin această uricioasă victorie. Rămâneți toți cu bine! Căci limba lui Brutus în curând își va încheia istoria vieții sale. Noaptea se întinde pe ochii mei, oasele mele vor odihni. Ele de mult tind numai la aceasta.

(Învălmășală. Strigăte după scenă : fugiți! fugiți !)

CLITUS.

Fugi, fugi stăpâne !

BRUTUS.

Duceți-vă ! Vă voi urmări.

(Clitus, Dardanius și Volumnius se duc)

Te rog Strato, rămâi la stăpânul tău. Ești un om de treabă. În viața ta ai avut o scântee de cinste. Ține dar spada mea și întoarceți capul, pe când eu mă voi arunca pe dânsa. Vrei să faci Strato ?

STRATO.

Dă-mi mai întâiu mâna, rămas bun, stăpâne !

BRUTUS.

Trăește cu bine, prietene ! Liniștește-te Caesar ! Nici pe jumătate atât de voios nu te-am ucis precum mă ucid pe mine.

(Se aruncă pe spada sa și moare).

(Invălmășag. Retragere. Octavius și Antonius cu oștirea lor Messala și Lucinius vin).

OCTAVIUS.

Cine e acest bărbat ?

MESSALA.

Servitorul stăpânului meu. Strato, unde e stăpânul tău ?

STRATO.

El nu e căzut în lanțurile care te leagă pe tine, Messala. Învingătorii îl pot numai preschimbă în cenușă căci Brutus a murit biruit numai de dânsul. Nimene, afară de dânsul, nu să va fâli de moartea sa.

LUCILIUS.

Astfel a trebuit să te găsim. Îți mulțu-

mesc, Brutus, că ai adeverit prezicerile lui Lucilius.

OCTAVIUS.

Iau pe toți servitorii lui Brutus în serviciul meu. (lui Strato). Vrei tu pe viitor să trăiești la mine, băete ?

STRATO.

Da, dacă Messala mă va da pe mâna ta.

OCTAVIUS.

Fă-mi această plăcere Messala.

MESSALA.

Strato, cum a murit stăpânul meu ?

STRATO.

Am ținut spada și el s'a aruncat pe dânsa.

MESSALA.

Octavius primește-l dar. Să te urmeze acela care a făcut șefului meu cea de pe urmă îndatorire.

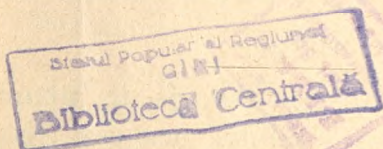
ANTONIUS.

El erà din toți, cel mai vrednic Roman,

căci fiecare conspirator, în deosebi de dânsul, a făcut ceea ce a făcut, din ură către Caesar. El singur s'a unit cu ceilalți, condus numai de o grijă curată și mărinimoasă, pentru binele obștesc. Lină îi erà viața și elementele erau alcătuite astfel într'însul că natura a putut să se ridice și să spue lumii întregi: Acesta a fost un bărbat.

OCTAVIUS.

După cum îi erà virtutea, tot astfel îl vom cinsti cu toată stima și cu ceremonia cuvenită de înmormântare. În această noapte el va fi așezat în cortul meu înpodobit cu onoruri după cum se cuvine unui ostaș. Dați ordin armatei pentru repaus. Noi să mergem, să împărțim trofeele acestei zile fericite. (Se duc).

2 L.

PREȚUL: LEI 1.50